

Resultaten van het archeologisch onderzoek te Relegem-Veldstraat (gemeente Asse)

Definitieve rapportage van de bekomen resultaten.

Van Liefferinge N.

AS-Rapportage 2009 - 14

Opdrachtgever:

Providentia C.V.B.A.
Brusselsesteenweg 191
1730 Asse

Opgraving Prospectie

Vergunningsnummer: 2009/226

Datum aanvraag: 15 juli 2009-12-04

Naam aanvrager: Van Liefferinge Nick

Naam site: Veldstraat

© 2009

Archaeological Solutions bvba, Lange Nieuwstraat 42, 2800 Mechelen

Foto's: Archaeological Solutions (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: Archaeological Solutions (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

Voor inhoud en strekking van ondertekende artikels zijn de auteurs zelf verantwoordelijk.

Inhoudstafel

1.	INLEIDING	4
1.1.	Aanleiding van het onderzoek	4
1.2.	Situering	4
1.3.	Administratieve gegevens	6
1.4.	Voornaamste resultaten van het vooronderzoek	6
2.	DE VLAKDEKKENDE OPGRAVING: ONDERZOEKSMETHODE	7
2.1.	Duur van het project en onderzoeksomstandigheden	7
2.2.	Aanleg van de werkputten	8
2.3.	Bodemkundig onderzoek	8
2.4.	Registratie van archeologische sporen en structuren	9
2.5.	Bemonstering van relevante sporen	9
3.	LANDSCHAPPELIJK KADER	9
3.1.	Geomorfologische en bodemkundige gegevens	9
4.	ONDERZOEKSRESULTATEN	11
4.1.	Aantallen, ruimtelijke spreiding en periodisering van sporen en structuren ...	11
4.2.	Analyse van sporen en structuren per periode	12
4.2.1.	Romeinse periode	12
4.2.2.	Middeleeuwse periode	21
4.2.3.	Postmiddeleeuwse periode	22
4.3.	Vondsten	22
4.3.1.	Aardewerk	22
4.3.2.	Glas	35
4.4.3.	Natuursteen	35
4.4.4.	Metaal	37
5.	SYNTHESE EN CONCLUSIES	41
6.	CONCLUSIES	43
7.	DANKWOORD	43
8.	LITERATUUR	44
9.	BIJLAGEN	46

1. INLEIDING

1.1. Aanleiding van het onderzoek

Naar aanleiding van een geplande verkaveling door Providentia cvba werd een archeologisch onderzoek uitgevoerd langsheen de Veldstraat te Relegem (prov. Vlaams-Brabant). Vanwege de hoge archeologische verwachting van het terrein besloot het Agentschap RO-Vlaanderen Onroerend Erfgoed om in een eerste instantie een archeologische prospectie d.m.v. proefsleuven in te lassen. Dit onderzoek werd uitgevoerd door Ruben Willaert bvba op 19 september 2008, onder leiding van archeologe Kaat De Langhe. Dit waarderingsonderzoek had tot doel om het plangebied op een statistisch verantwoorde manier archeologisch te verkennen. Omwille van de combinatie van een vrij hoge sporendensiteit en de gunstige ligging van het terrein - hoog gelegen op de zuidelijke flank van een heuvelrug- werd geadviseerd om een vlakdekkend archeologisch onderzoek uit te voeren.

De opdracht van het vlakdekkend archeologisch onderzoek en de verwerking van de resultaten werd toegewezen aan Archaeological Solutions bvba. De veldwerkzaamheden liepen van begin augustus tot eind september 2009 en werden geleid door archeoloog Nick Van Liefveringhe, bijgestaan door archeologe Karen Laisnez.

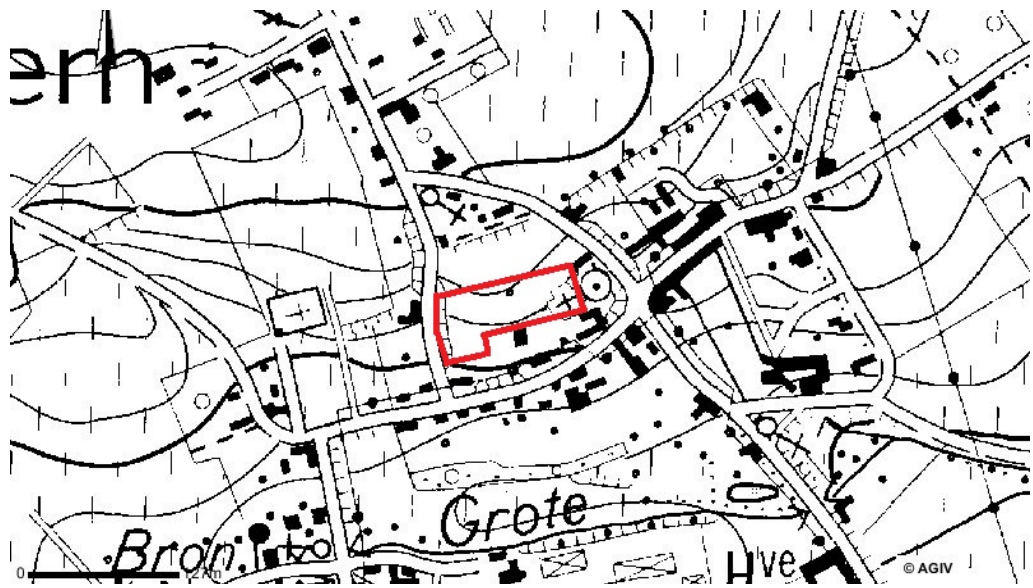
1.2. Situering

Het plangebied bestaat uit een langgerekt perceel met een oppervlakte van circa 4.000 m² langsheen de Veldstraat in Relegem (gemeente Asse)¹. Het betreft een strook grasland met restanten van een boomgaard dat in het oosten grenst aan de Sint-Jan Baptistkerk (Sint-Jansstraat) en in het westen aan de Veldstraat. Het perceel kent een hoge ligging op de zuidelijke flank van een heuvelrug vanwaar men uitzicht heeft over de verre omgeving.

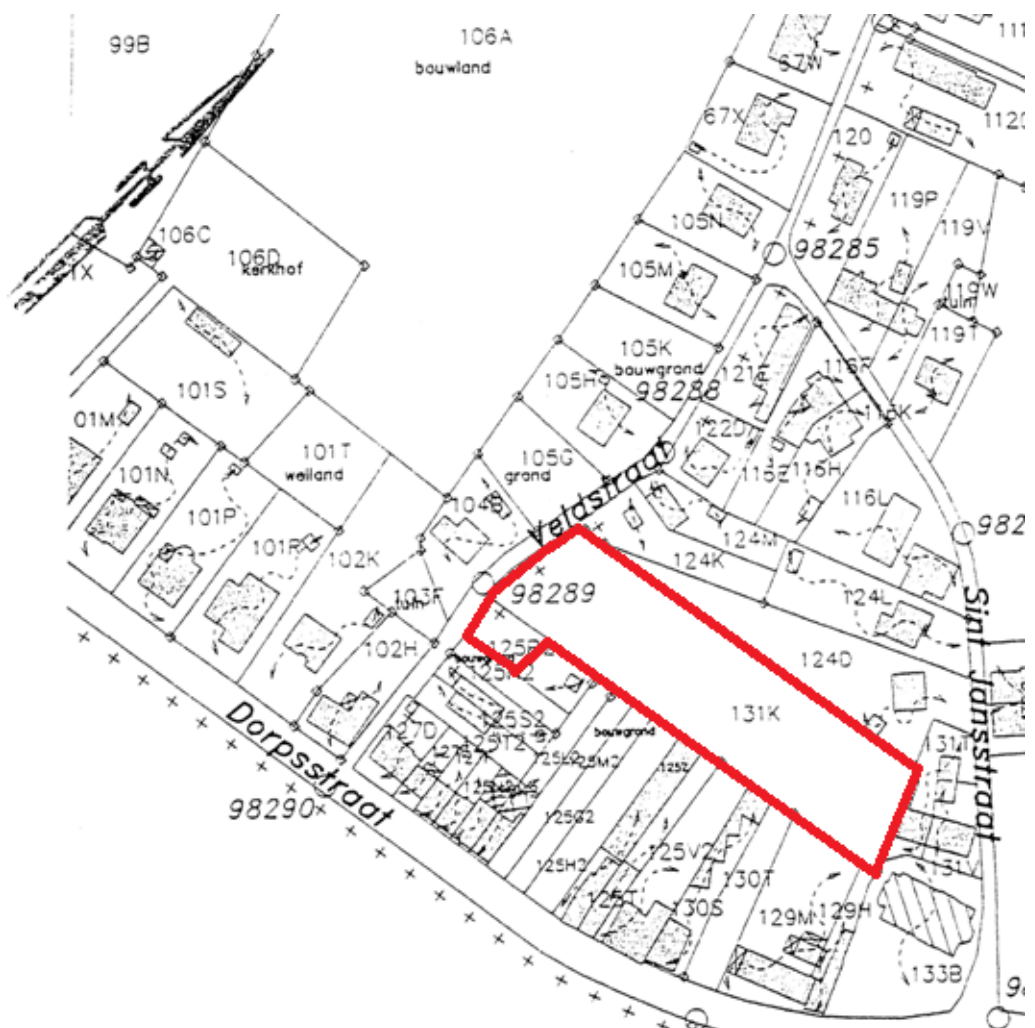

Afbeelding 1: situering van het onderzoeksgebied op een luchtfoto (© AGIV).

¹ Kadastraal gekend onder 'afdeling 5, sectie A, perceelsnummers 131k, 125p2 en 125r2'.

Afbeelding 2: situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart (© AGIV).

Afbeelding 3: situering van het onderzoeksgebied op een uittreksel van het kadasterplan.

1.3. Administratieve gegevens

Gemeente:	Asse
Deelgemeente:	Relegem
Toponiem:	Veldstraat
Provincie:	Vlaams-Brabant
Opdrachtgever:	Providentia cvba
Wetenschappelijke advisering:	mevr. Hadewijck Degryse (dienst cultuur van de prov. Vlaams-Brabant)
Gemeentecode:	RE - 09 - VE
Administratief nummer opgravingsvergunning:	2009/226
Lokalisatie onderzoeksgebied:	Terrein gelegen langsheen de Veldstraat ten westen van de Sint-Jan Baptistkerk (Sint-Jansstraat 1)
Omvang plangebied:	Circa 4.000 m ² (0,4 ha)
Topografische kaart:	31/2 ASSE (schaal 1:10.000)
Kadastrale gegevens:	Afd. 5, sectie A, perceelsnummers 131k, 125p2 en 125r2
Periode:	Romeinse tijd - middeleeuwen
Beheer en plaats documentatie:	Projectbureau Archaeological Solutions bvba Lange Nieuwstraat 42 2800 Mechelen (met digitale evenals analoge copies aan Providentia cvba, Agentschap R-O Vlaanderen en de dienst cultuur van de provincie Vlaams-Brabant)
Beheer en plaats vondsten:	Providentia cvba Brusselsesteenweg 191 1730 Asse

1.4. Voornaamste resultaten van het vooronderzoek

Uit de resultaten van het vooronderzoek bleek dat er zich op dit terrein een archeologische vindplaats bevond. In totaal werden vier sleuven getrokken waarbij vrij veel vondstmateriaal aan het licht kwam. De exacte betekenis en datering van de aangetroffen sporen was niet altijd even duidelijk. Dit was voornamelijk te wijten aan de relatief onduidelijke bodemopbouw waarbij het zeer moeilijk bleek om de juiste diepte van de sleuven te bepalen. In sleuf 1 en 2 bevond zich alvast een soort van opvullings- of ophogingspakket dat op basis van het aangetroffen vondstensemble mogelijk in de middeleeuwen kon worden gedateerd².

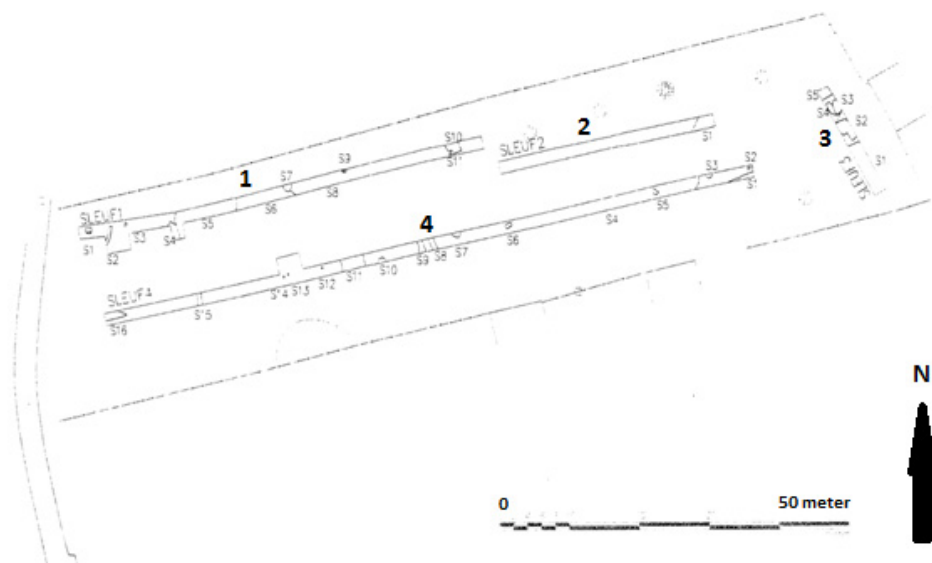
Sleuf 3 werd dwars op de andere sleuven uitgezet en loopt parallel met de oostelijke perceelsgrens. In deze sleuf werden een grachtstructuur en enkele grote kuilen aangesneden met in hun vulling verbrokkelde fragmenten aardewerk en houtskool³.

² Uit de resultaten van het vlakdekkend onderzoek bleek echter dat we hier te maken hadden met een cluster van Romeinse leemwinningskuilen waarop zich een uitgestrekt 3de eeuws dumppakket van nederzettingsafval bevond.

³ In de zuidoostelijke hoek van het terrein bevindt zich een antropogeen opvullingspakket dat op basis van het aangetroffen vondstensemble (zowel Romeins als (post)middeleeuws materiaal) gedateerd kan worden in de 17^e-18^e eeuw. In dit opvullingspakket van humeuze leem bevinden zich een aantal dumppakketjes met (post)middeleeuws nederzettingsafval (steengoedfragmenten, fragmenten rood geglazuurd aardewerk, baksteenfragmenten, loden musketkogeltjes enz.)

Sleuf 4 leverde vrij veel sporen op, hoewel het ook hier niet duidelijk was of het een soort van ophogingspakket betrof. De sleuf bevatte redelijk wat kuilen en greppelstructuren, alsook enkele recente paalsporen (met plastic en ander afval in de vulling). Voorts werd nog een opvallend spoor gevonden; een kuil met een zwarte vulling, omzoomd door een lichtgrijze rand. Deze kuil bevatte zeer veel dierlijk botmateriaal en was vrij ondiep bewaard⁴.

Uit het proefsleuvenonderzoek bleek dus dat het plangebied in het verleden zeker gebruikt is geweest voor allerlei activiteiten, maar op welke manier was nog niet duidelijk. Om de exacte datering en aard van deze activiteiten op te helderen drong een vlakdekkend onderzoek zich op. De voornaamste resultaten hiervan worden in dit opgravingsverslag toegelicht.

Afbeelding 4: ligging van de proefsleuven (1,2,3 en 4).

2. DE VLAKDEKKENDE OPGRAVING: ONDERZOEKSMETHODE

2.1. Duur van het project en onderzoeksomstandigheden

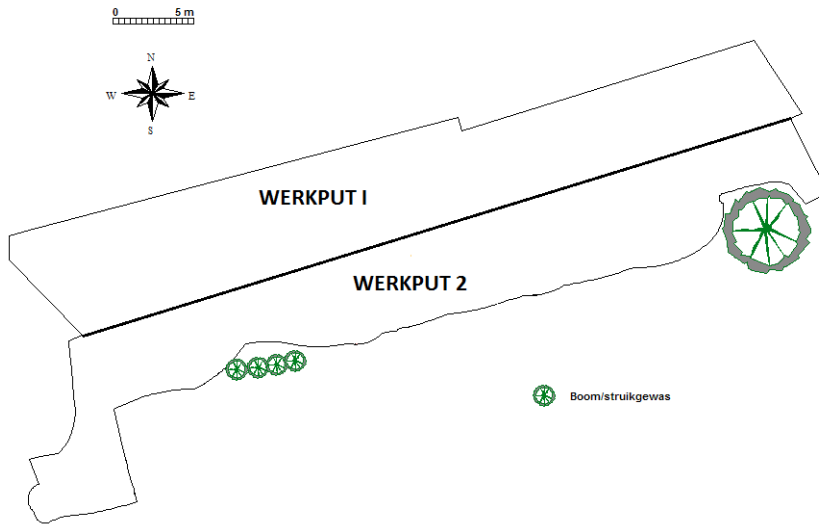
Het onderzoek liep van begin augustus tot eind september (35 werkdagen) in relatief ongunstige weersomstandigheden. Het terreinwerk gebeurde tijdens een uitzonderlijke droogteperiode met dikwijls hoge temperaturen (max. 35° !) waardoor de leembodem in een mum van tijd veranderde in een quasi ondoordringbare "betonvloer". Tijdens het aanleggen van de opgravingsvlakken dienden de sporen dan ook onmiddellijk te worden afgelijnd in het grondvlak, zoniet vervaagden de contouren reeds na een uur bakken in de hete zon. De schaarse onweersbuien die passeerden waren echter dusdanig intens dat er maar weinig water in de ondergrond doordrong. Het resultaat was dan een dun, spiegelglad modderlaagje dat nauwelijks te betreden viel zonder schade te berokkenen aan onszelf als aan de aangeduide sporen. Uiteindelijk konden er in deze omstandigheden 80 sporen worden geregistreerd, inclusief een aantal natuurlijke sporen en recente verstoringen.

⁴ Er dient gewezen te worden op het feit dat er zich binnen de grenzen van het plangebied een complex met hondenkennels heeft bevonden.

2.2. Aanleg van de werkputten

Het graafwerk kon uiteraard niet in één keer gebeuren gezien de grootte van het terrein en de beschikbaarheid van de kraan. Om het ruimtelijk inzicht van de site te vergemakkelijken dient geopteerd te worden om de werkputten zo groot mogelijk aan te leggen en dus het aantal te beperken. Zodoende werden in totaal twee werkputten (zone I en II) aangelegd met behulp van een kraan op rupsbanden en met platte graafbak. Deze graafwerkzaamheden gebeurden onder strikte begeleiding van de archeoloog.

Archaeological Solutions

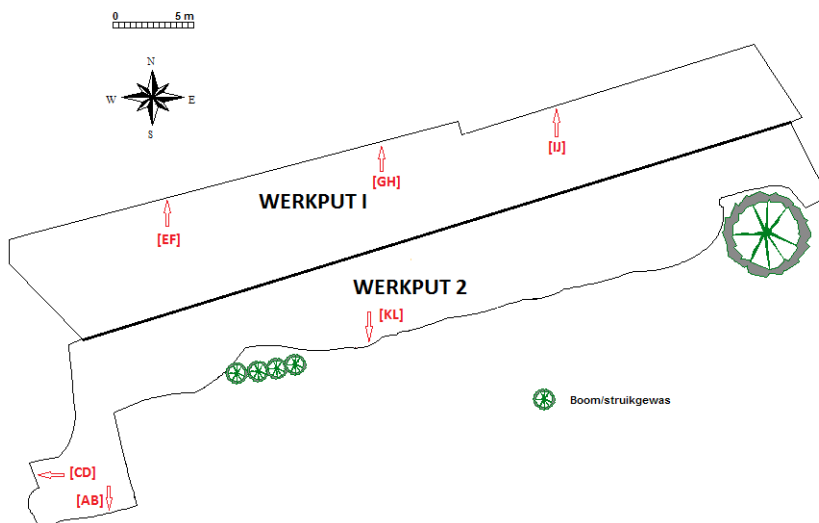

Afbeelding 5: aanduiding van de werkputten.

2.3. Bodemkundig onderzoek

Om een duidelijk beeld te verkrijgen van de bodemopbouw binnen de grenzen van het onderzoeksgebied werden zes bodemprofielen uitgezet langsheen de wanden van de werkputten. Deze bodemprofielen werden gefotografeerd, ingetekend (op schaal 1:10) en beschreven.

Archaeological Solutions

Afbeelding 6: situering van de uitgezette bodemprofielen (AB, CD, EF, GH, IJ en KL).

2.4. Registratie van archeologische sporen en structuren

Na het opschaven van het opgravingsvlak werden alle archeologische sporen opgeschoond, gefotografeerd en digitaal opgemeten. De diepte van het vlak en de diepte van elk spoor werd digitaal opgemeten. Na afloop van de veldwerkzaamheden werd een digitaal overzichtsplan van de archeologische sporen aangemaakt (bijlage I: sporenplan).

Alle sporen werden gecoupeerd. De bekomen spoorprofielen werden gefotografeerd, opgemeten en op plan gebracht (schaal 1:10, potloodtekening op polyesterfolie). Van ieder spoor werd een profielbeschrijving gemaakt (bijlage II: sporenlijst). De sporen werden na registratie van de doorsnedes volledig stratigrafisch opgegraven waarbij alle vondsten en monsters werden ingezameld volgens de regels van de kunst (resp. bijlage III: vondstenlijst en bijlage IV: monsterlijst).

2.5. Bemonstering van relevante sporen

Met het oog op toekomstig paleoecologisch en 14C-onderzoek werden relevante contexten bemonsterd volgens stratigrafisch te onderscheiden lagen (bijlage IV: monsterlijst). In totaal gaat het om 4 14C-stalen en 8 pollenmonsters. Er werden tevens 2 zeefstalen (10 liter) genomen van de meest relevante contexten.

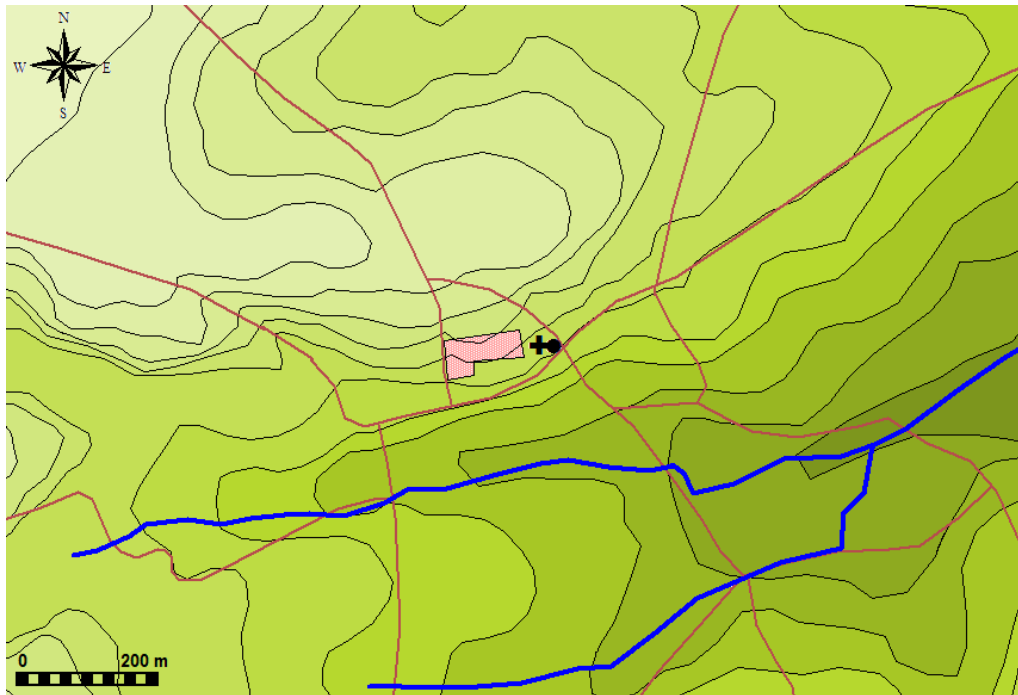
3. LANDSCHAPPELIJK KADER

3.1. Geomorfologische en bodemkundige gegevens

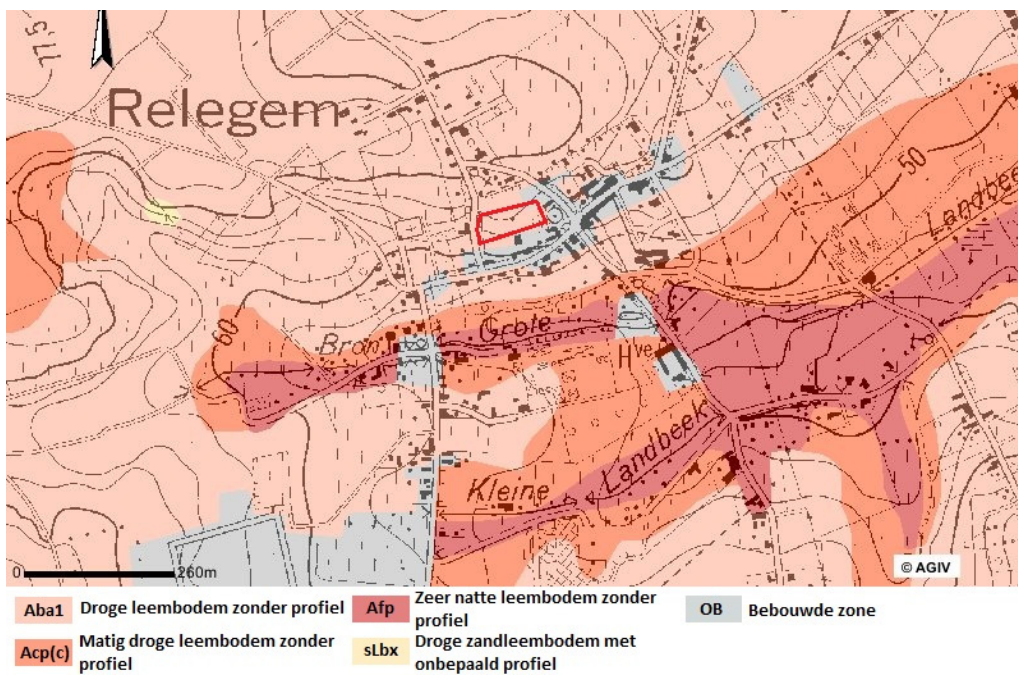
Het onderzoeksterrein - bestaande uit een langgerekt perceel grasland in de dichtbebouwde dorpskern van Relegem - is gelegen op de zeer steile zuidelijke flank van een leemrug, op een hoogte van circa 65 m + TAW. De top van de leemrug (circa 78 m) is gesitueerd op circa 1 km ten noordwesten van het plangebied. Ten zuiden van het opgravingsareaal bevinden zich de bronvalleien van de Grote Landbeek en de Kleine Landbeek. Dit heeft een zeer ruim uitzicht over het omringende landschap tot gevolg, niettegenstaande het natuurlijk zicht momenteel drastisch wordt ontsierd door de aanwezigheid van woonhuizen en nieuwbouw (appartementenblokken). Opvallend is de aanwezigheid van een scherpe knik (talud) in het reliëf langsheen de zuidelijke grens van het plangebied. Het betreft een natuurlijk landschapselement dat de overgang markeert van de lager gelegen valleigronden en de hogerliggende (leem)plateaugronden.

Volgens de gegevens van de bodemkaart komt er binnen de grenzen van het plangebied een droge leembodem met textuur B horizont (Aba1-gronden) voor⁵. Het betreft een vrij plakkerige leem die zeer snel uitdroogt. Het onderliggende tertiaire substraat bestaat uit een afwisseling van glauconiethoudende zanden en kleien (De Langhe 2008, 4).

⁵ Voor een éénduidige legende bij de digitale bodemkaart van Vlaanderen wordt verwezen naar het werk van E. Van Ranst en C. Sys (2000).

Afbeelding 7: vereenvoudigde topografische kaart met situering van het onderzoeksgebied.

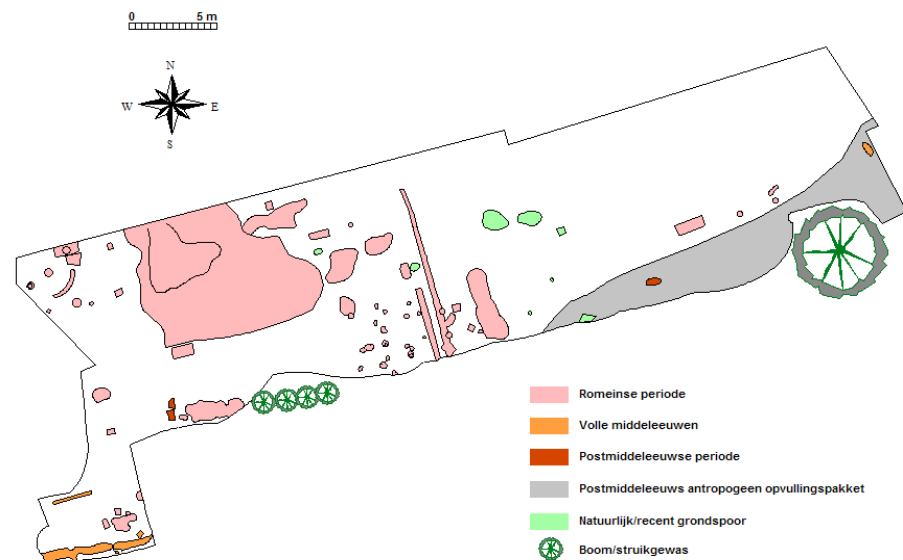
Afbeelding 8: uitsnede van de vereenvoudigde, digitale bodemkaart met aanduiding van het opgravingsareaal (rode kader) (© AGIV).

4. ONDERZOEKSRISULTATEN

4.1. Aantallen, ruimtelijke spreiding en periodisering van sporen en structuren

Zoals reeds vermeld kwamen in totaal 80 sporen aan het licht waarvan het overgrote deel gedateerd wordt in de Romeinse periode. De grootste concentratie aan sporen werd aangetroffen in de westelijke helft van het onderzoeksgebied, langsheen de Veldstraat⁶. Hier bevindt zich een cluster van paalsporen, kuilsporen (o.a. een complex van leemwinningskuilen) en greppelstructuren. Een belangrijke oppervlakte (circa 15 x 12 meter) wordt ingenomen door een houtskoolrijk dumppakket van nederzettingsafval uit de 3de eeuw n.Chr. Onder dit dumppakket bevindt zich een cluster van eerder vondstarme leemwinningskuilen uit de 2de eeuw n.Chr. De kuilencluster en het dumppakket vormen samen structuur S010. Het betreft de meest opvallende context binnen de grenzen van het plangebied.

Archaeological Solutions

Afbeelding 9: sporenkaart met periodisering.

Enkel langsheen de zuidelijke grens van het plangebied (talud) bevinden zich een aantal recentere sporen uit de (volle/late) middeleeuwen en postmiddeleeuwse periode. Het betreft een grachtstructuur (S072 en S078), een smalle greppel (S071) en een kuilspoor (S026) uit de volle/late middeleeuwen en drie postmiddeleeuwse kuilsporen (S031, S066 en S067). Opvallend is de aanwezigheid van een postmiddeleeuws antropogeen opvullings- of nivelleringspakket in de zuidoostelijke hoek van het terrein (richting de Sint-Jan Baptistkerk).

Op basis van het aangetroffen vondstensemble (zowel Romeins als (post)middeleeuws materiaal) kan het opvullingspakket gedateerd worden in de 17^e-18^e eeuw. In de vulling, die voornamelijk bestaat uit humeuze leem, bevinden zich een aantal dumppakketjes met (post)middeleeuws nederzettingsafval (steengoedfragmenten, fragmenten

⁶ Ter hoogte van het opgravingsareaal bestaat de Veldstraat uit een zogenaamde holle weg. Dergelijke holle wegen, die typisch zijn voor de leemstreek, komen vooral voor in de buurt van sterke reliëfgradiënten. De aanwezigheid van een holle weg wijst alvast in de richting van een hoge ouderdom van de Veldstraat.

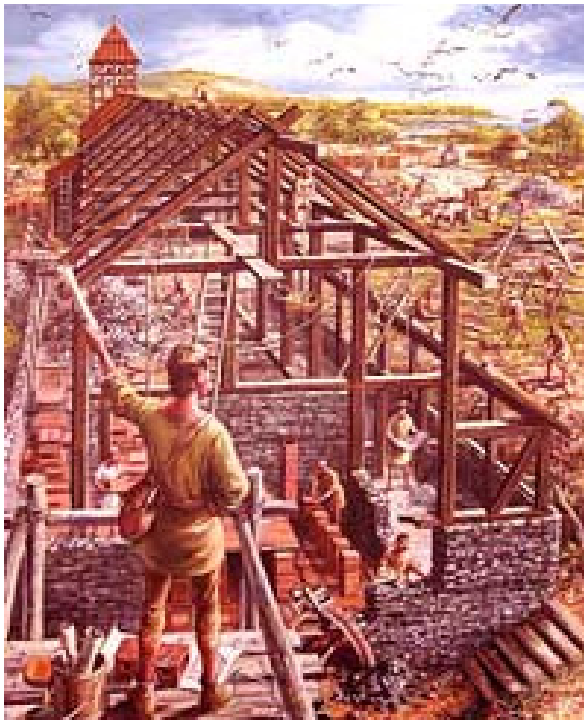
rood geglazuurd aardewerk, baksteenfragmenten, loden musketkogeltjes enz.). Voorts kwamen hier nog een aantal natuurlijke grondsporen en recente verstoringen (S016, S017, S020 en S034) aan het licht.

4.2. Analyse van sporen en structuren per periode

4.2.1. Romeinse periode

Zoals reeds vermeld is de grootste sporenconcentratie uit de Romeinse periode te vinden in de westelijke helft van het onderzoeksterrein. In uitzondering van een aantal duidelijke paalsporen (met een paalkern en insteekkuil) kwamen voornamelijk grote kuilsporen en drie greppelstructuren aan het licht. De meest opvallende sporencluster (S010) bestaat uit een verzameling van minstens drie diepreikende leemwinningskuilen uit de 2de eeuw n.Chr. die volledig worden afgedekt door een 3de-eeuwse dumpplaag met nederzettingsafval. De datering van de afzonderlijke sporen binnen deze structuur kwamen tot stand dankzij de aanwezigheid van een aantal diagnostische vondsten; o.a. terra sigillata met pottenbakkersstempels en een bronzen munt (sestertius).

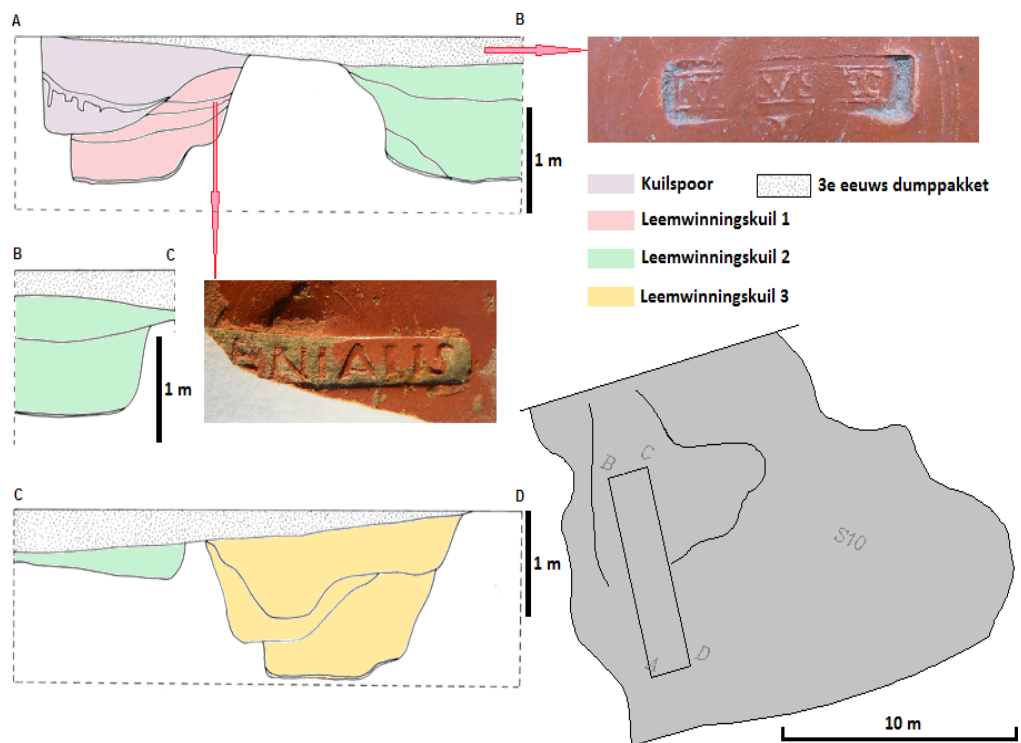
Omwille van het relatief luxueuze karakter van het aangetroffen vondstensemble (o.a. fragmenten van vensterglas, drie soldatenfibulae en luxeaardewerk) en de opvallende ligging van de site op de zuidelijke flank van een hoge leemrug lijkt het aannemelijk dat we hier te maken hebben met een gedeelte van een uitgestrekt Romeins villadomein. Het hoofdgebouw van deze villa zou zich mogelijk net ten noorden van het opgravings-areaal situeren.

Afbeelding 10: illustratie van de bouw van een Romeinse villa.

A. Sleutelcontext S010: leemwinningskuilen met dumplaag van nederzettingsafval

Dit sporencomplex werd reeds gedetecteerd tijdens het voorafgaand proefsleuvenonderzoek. Echter, omwille van de uitgestrektheid van de structuur bleek het zeer moeilijk om een correcte inschatting te maken over de aard en de datering ervan. Als voornaamste hypothese werd gewag gemaakt van een middeleeuws ophogingspakket en dit op basis van een aantal aardewerkfragmenten van reducerend gebakken aardewerk in de vulling (De Langhe 2008). Een onderscheid maken tussen Romeins reducerend gebakken gedraaid aardewerk (bvb. Waaslandse importen en/of 'Low Lands Ware') en wandfragmenten van middeleeuws grijs aardewerk is tijdens de prospectiefase niet altijd eenvoudig, zelfs voor het geoefende oog.

Afbeelding 11: sporencluster S010: leemwinningskuilen en dumplaag van nederzettingsafval.

De individuele leemwinningskuilen waren dus niet zichtbaar aan het oppervlak aangezien deze werden afgedekt door een uitgestrekte dumplaag van nederzettingsafval. Pas na het couperen van deze dumplaag (zie fig. 11) kwamen de kuilsporen aan het licht. De aanleg van de coupe gebeurde machinaal. Uiteindelijk werd een sleuf gegraven met een lengte van circa 8 meter, een breedte van circa 2,20 meter en een diepte van circa 1,80 meter. Drie wanden van de sleuf werden opgeschoond waarna de spoorprofielen duidelijk zichtbaar werden. De spoorprofielen van de leemwinningskuilen vertonen een relatief eenvoudige opbouw. De kuilen hebben een breedte van maximaal 2,5 meter en een bewaarde diepte van 1,60 meter. De spoorvullingen vertonen een horizontale gelaagdheid met afwisselende lagen van homogeen grijze leem en verrommelde pakketten met verzette moederbodem. In vergelijking met de bovenliggende dumplaag bevatten de kuilvullingen relatief weinig vondstmateriaal.

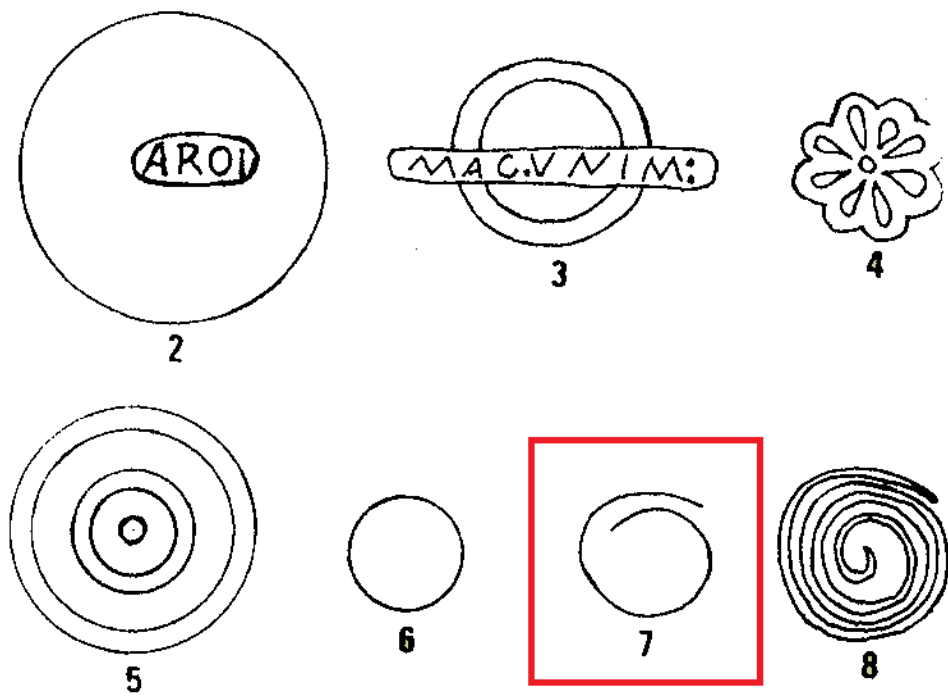
Afbeelding 12: zicht op het spoorprofiel van leemwinningskuil 1. Deze wordt oversneden door een recenter kuilspoor uit de Romeinse periode.

Uit spoorvulling 'S010-AB-laag f' (= leemwinningskuil 1) kwam een groot, weliswaar gebroken fragment van een kommetje in terra sigillata (type Dr. 33) aan het licht met een nog grotendeels bewaarde pottenbakkersstempel op de binnenwand van de bodem. De tekst luidt: [...enialis].

De pottenbakkersstempel 'Genialis' komt gedurende de Romeinse periode meermaals voor op aardewerk in terra sigillata. Het baksel van het aardewerkfragment uit Relegem komt echter ongetwijfeld van een Centraal-Gallische productieplaats, ofwel van een bekend pottenbakkersatelier in midden-Frankrijk: Lezoux, Terre-Franche of Les Martres-de-Veyre. Zowel een Zuid-Gallische als een Oost-Gallische oorsprong is uitgesloten na de studie van het baksel en de schrijfwijze van de stempel. Het betreft hier een roze baksel van een sterk micahoudende klei. De datering van het fragment kan volgens de typologie van Hofmann (1971) geplaatst worden van circa 140 tot 190 n.Chr.⁷

Spoorvulling 'S010-CD-laag n' van leemwinningskuil 3 bevatte o.a. een volledig bodemfragment van een terra sigillata kommetje (type Dr. 27) met een merkteken. Het betreft een enkelvoudig spiraalmotief dat door middel van een stylus met de losse hand op de binnenwand van de bodem werd aangebracht. Dergelijke pottenbakkersmerken werden gebruikt in de Centraal-Gallische (Lezoux) productiecentra. We kunnen het aardewerkfragment dan ook met grote graad van zekerheid dateren in de 2de eeuw.

⁷ La sigillée Gallo-Romaine, Les Potiers: styles, signatures et estampilles.
La SAUVERA: Société Auvergnate d'Etudes et de Recherches Archéologiques:
<http://www.terra-sigillata.org>

Afbeelding 13: soorten merktekens op terra sigillata afkomstig uit Lezoux⁸.
 Merktype 7 werd aangetroffen op een bodemfragment uit leemwinningskuil 3

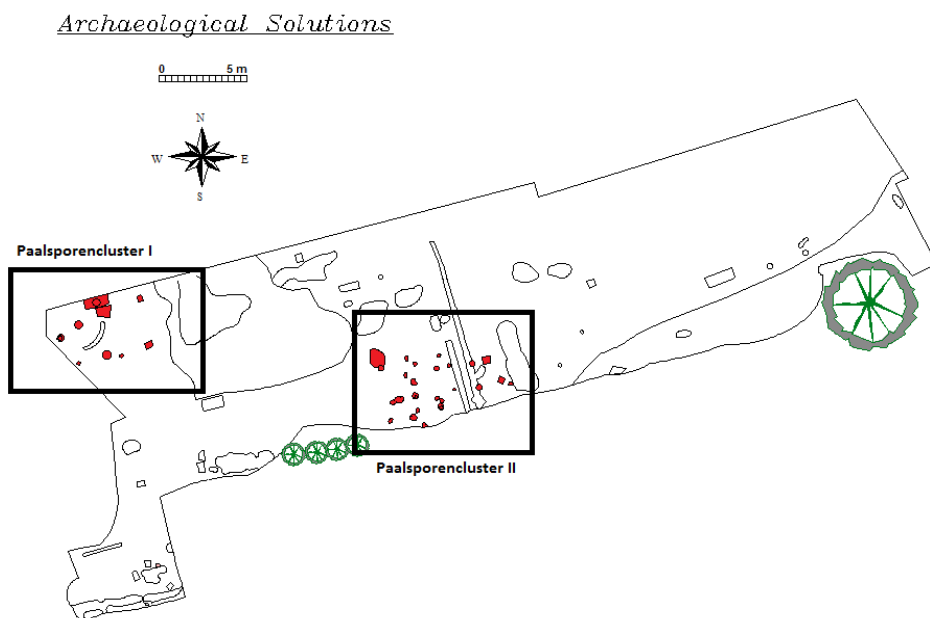
Afbeelding 14: merkteken in de vorm van een enkelvoudig spiraalmotief op de bodem van een terra sigillata kommetje (type Dr. 27) uit leemwinningskuil 3.

⁸ Tekeningen uit: 'La typologie de la sigillée lisse de Lezoux, Ier - IIIème s., considérations générales et formes inédites': <http://pagesperso-orange.fr/archeologie/articles/typologie.htm>

De vulling van het afdekkende dumppakket op de leemwinningskuilen (S010-laag a) bevatte, naast een enorme hoeveelheid nederzettingsafval, een bodemfragment van een grote kom (onbepaald type) in terra sigillata met de pottenbakkersstempel [VERV-SFEC] (= VERVS FECIT; vertaald: 'Verus heeft dit gemaakt'). Het betreft een stempel afkomstig uit een Oost-Gallisch pottenbakkersatelier (Rheinzabern, Westerdorf of Trier) dat volgens de typologie van Frey (1993) gedateerd kan worden in de periode van 200 tot 240 n.Chr.⁹ Het volledige vondstensemble bevat overigens nog andere typologische elementen (o.a. fragmenten van mortaria in terra sigillata: types Dr. 43 en Dr. 45) die de dumplaag met zeer grote graad van zekerheid dateert in de eerste helft van de 3de eeuw.

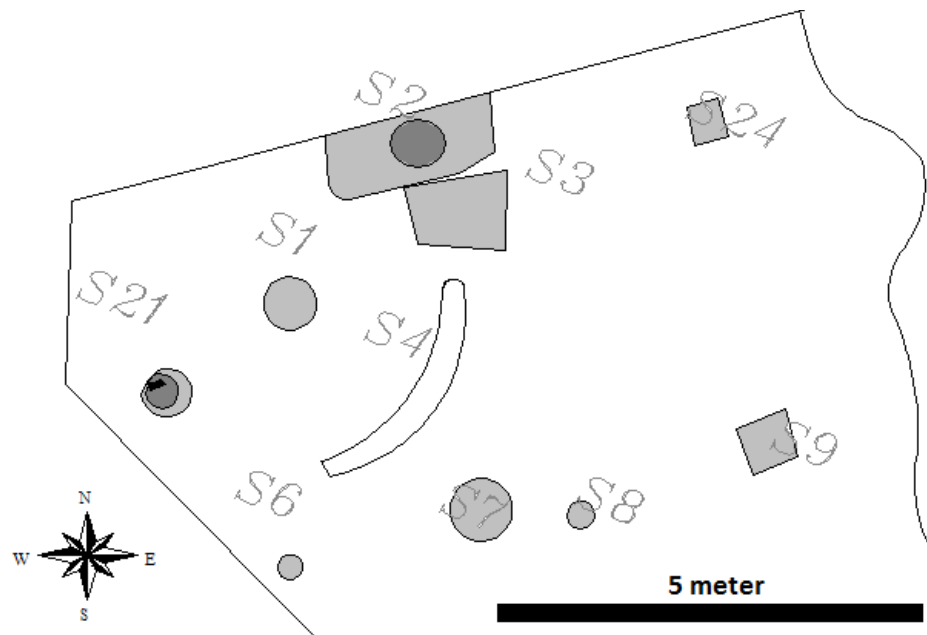
B. Paalsporen

In de westelijke helft van het opgravingsareaal kwamen twee clusters van paalsporen aan het licht die hoogstwaarschijnlijk behoren tot houten (bij)gebouwtjes. Ondanks de relatief goede bewaring van de individuele paalsporen konden echter geen duidelijke gebouwstructuren worden onderscheiden.

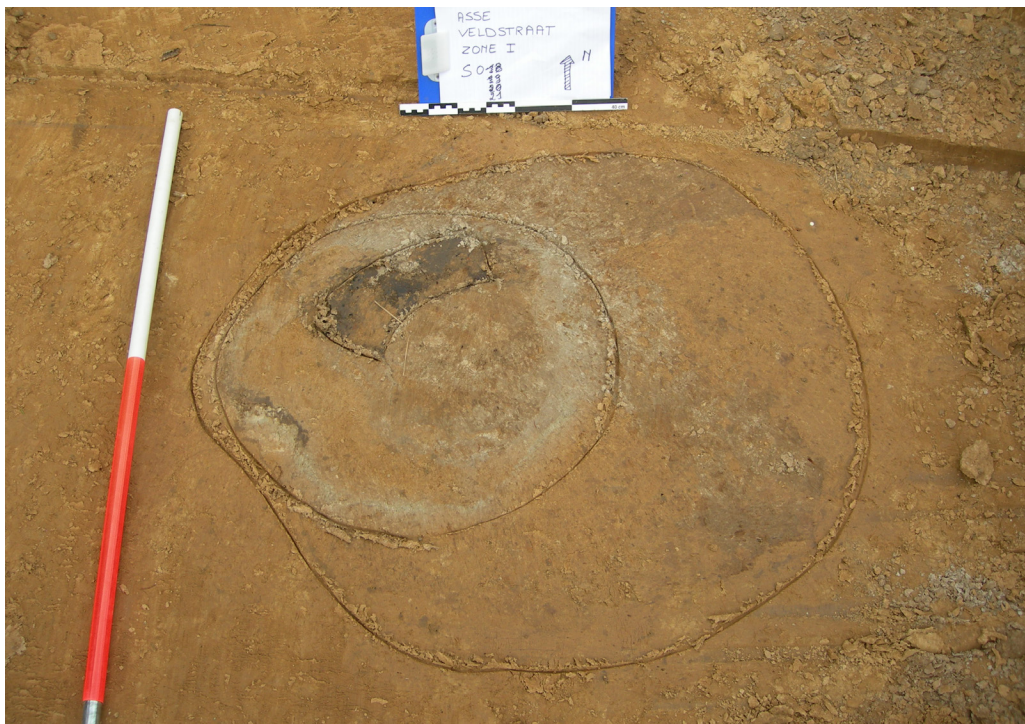
Afbeelding 15: twee clusters van paalsporen in de westelijke helft van het opgravingsareaal.

⁹ La sigillée Gallo-Romaine, Les Potiers: styles, signatures et estampilles.
La SAUVERA: Société Auvergnate d'Etudes et de Recherches Archéologiques:
<http://www.terra-sigillata.org>

Afbeelding 16: uitsnede van de sporenkaart met paalsporencluster I.

Paalspoor S021 werd bij toeval ontdekt tijdens het verwijderen van de aarden berm langsheen de Veldstraat (aanleg van een oprit voor de kraan). In het grondvlak betreft het een rond paalspoor (\varnothing circa 90 cm) met een duidelijk paalkern waarin zich nog sterk veraarde houtresten bevonden. Tijdens het couperen bleek dat het paalspoor slechts zeer ondiep bewaard is gebleven ten gevolge van het afgraven van de aarden berm.

Afbeelding 17: zicht op paalspoor S021 in het grondvlak.

Afbeelding 18: zicht op het spoorprofiel van paalspoor S021. Bemerkt de donkere vulling in de paalkern, afkomstig van sterk veraarde houtresten.

Afbeelding 19: uitsnede van de sporenkaart met paalsporencluster II.

De individuele sporen van paalsporencluster II zijn relatief ondiep bewaard gebleven. Een aantal sporen vertonen een duidelijke paalkern en insteekkuil in het grondvlak en in profiel. Omwille van de weinig duidelijke configuratie van de palen kan echter nauwelijks gewag worden gemaakt van een gebouwstructuur. Algemeen beschouwd

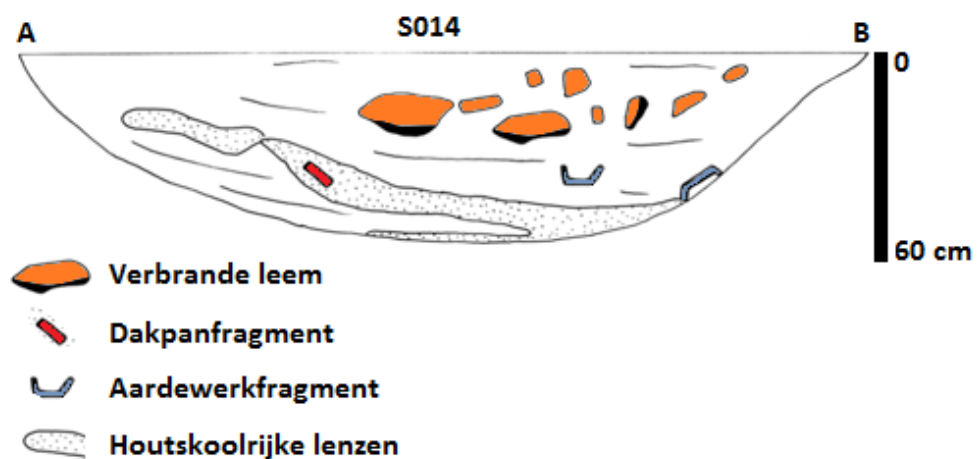
kan gesproken worden van een Romeins bijgebouw dat behoort tot het villadomein van Relegem-Veldstraat. Opvallend is wel dat uit de homogene vulling van kuilspoor S063 in de noordwestelijke hoek van deze paalsporencluster een volledig bewaarde, bronzen draadfibula of soldatenfibula aan het licht kwam.

Afbeelding 20: draad- of soldatenfibula uit de vulling van kuilspoor S063.

C. Kuilsporen

Het overgrote deel van het Romeinse sporengamma bestaat uit middelgrote tot grote kuilsporen. In enkele uitzonderlijke gevallen werden de kuilen in een laatste stadium gebruikt als dumpplaats voor nederzettingsafval (S014 en S064). De aanwezigheid van grote kuilsporen in de buurt van Romeinse bijgebouwen van een villadomein hoeft ons niet te verbazen. Zij vormen het materiële bewijs van artisanale activiteiten zoals leemwinning, opslag (silo's), tijdelijke watercaptatie enz.

Afbeelding 21: profieltekening van kuilspoor S014.

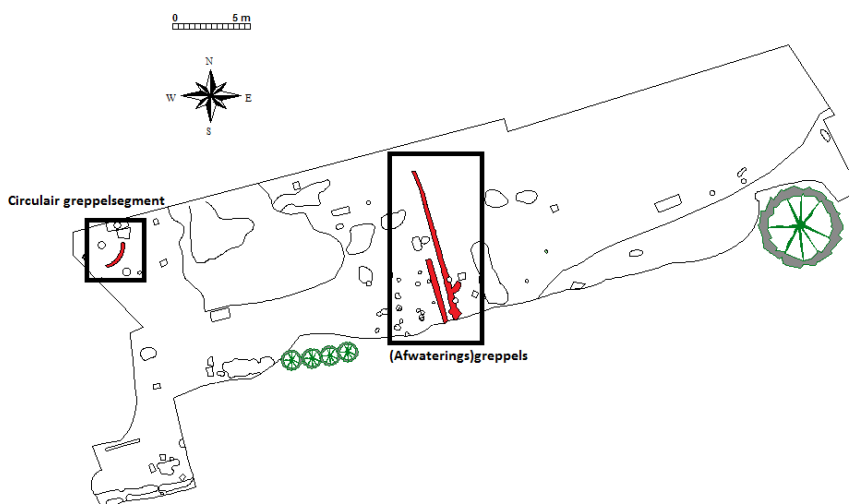
Afbeelding 22: zicht op het spoorprofiel van kuilspoor S014.

D. Greppelsporen

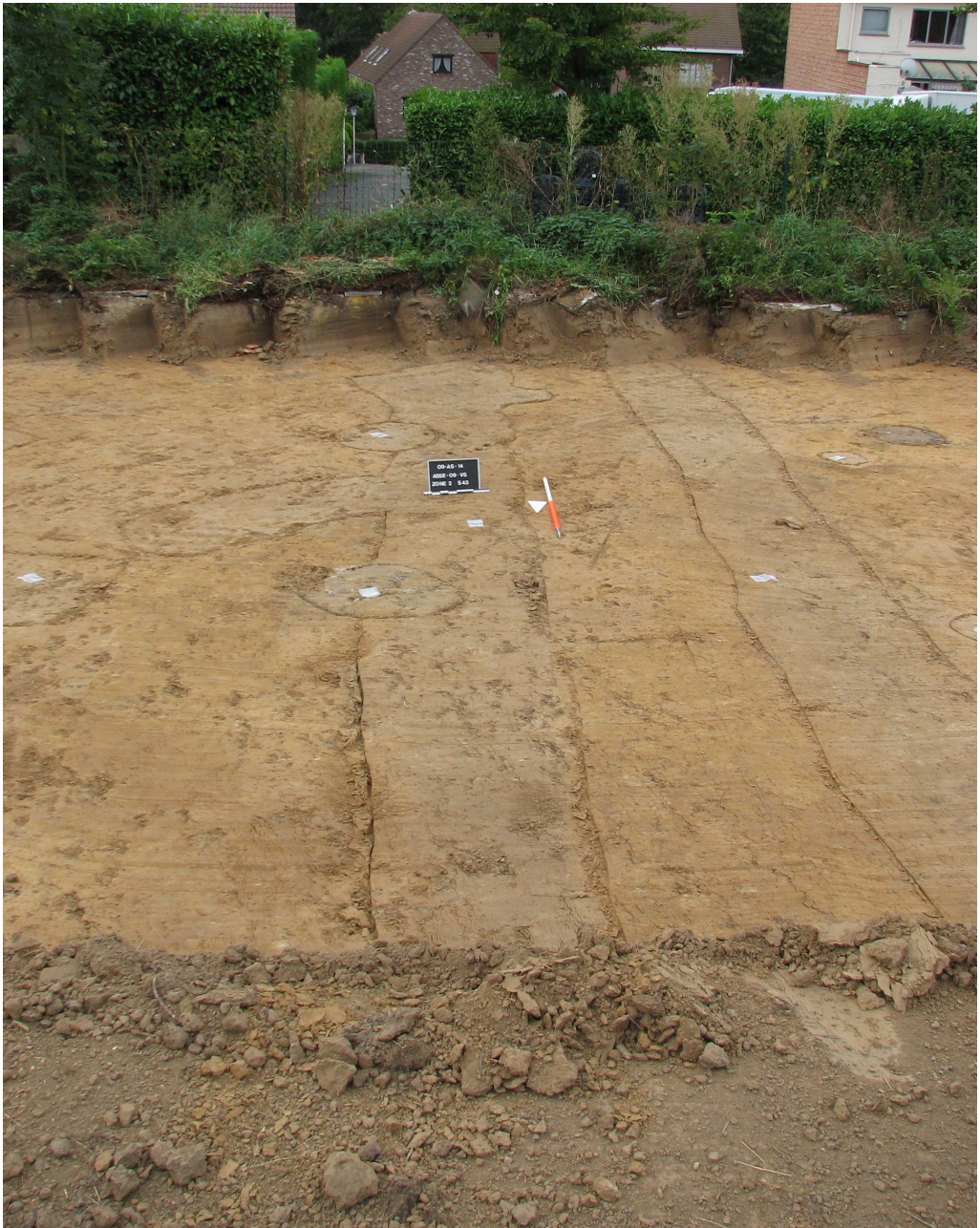
In het centrale gedeelte van het opgravingsareaal kwamen twee greppelsporen (S043 en S045) aan het licht die parallel t.o.v. elkaar zijn georiënteerd, met een tussenafstand van circa 1,5 meter. Beide greppels zijn ook loodrecht georiënteerd t.o.v. het reliëfverval (zie hoogtelijnen op de topografische kaart) en vormen tevens de begrenzing van de dense sporenconcentratie in de westelijke helft van het terrein. Mogelijk betreft het hier dus om een perceels- of activiteitenafbakening die tegelijkertijd fungeerde als afwateringssysteem.

Een ander greppelspoor (S04) vormt een soort van cirkelsegment binnen de cluster van paalsporen in de noordwestelijke hoek van het opgravingsareaal. De exacte betekenis van dit spoor blijft vooralsnog onduidelijk.

Archaeological Solutions

Afbeelding 23: greppelstructuren op het sporenplan.

Afbeelding 24: zicht op greppelsporen S043 en S045 in het grondvlak.

4.2.2. Middeleeuwse periode

Voor wat betreft sporen van menselijke activiteiten uit de middeleeuwse periode vermelden we een grachtstructuur (S072 en S078), een smalle greppel (S071) en een kuilspoor (S026). De grachtstructuur werd aangetroffen in de uiterste zuidwestelijke hoek van het terrein. De bewaarde breedte van de gracht bedraagt gemiddeld 125 cm, de bewaarde diepte is maximaal 80 cm. De smalle greppel S071 (circa 40 cm breed) is nauwelijks bewaard gebleven in de diepte. Zowel de gracht als de greppel bevatten enkele fragmenten van gedraaid grijs aardewerk uit de late middeleeuwen. Uit de vulling van kuilspoor S026 kwamen voorts nog kleine brokken van verbrande leem tevoorschijn.

4.2.3. Postmiddeleeuwse periode

Het meest opvallende postmiddeleeuws spoor betreft een uitgestrekt antropogeen opvullings- of nivelleringspakket in de zuidoostelijke hoek van het terrein (richting de Sint-Jan Baptistkerk). Op basis van het aangetroffen vondstensemble (zowel Romeins als (post)middeleeuws materiaal) kan het opvullingspakket gedateerd worden in de 17e-18e eeuw. In deze vulling, die voornamelijk bestaat uit humeuze leem, bevinden zich een aantal dump pakketjes met (post)middeleeuws nederzettingsafval (steengoed-fragmenten, fragmenten rood geglaazuurd aardewerk, baksteenfragmenten, loden musketkogeltjes enz.). Voorts kwamen nog een aantal natuurlijke grondsporen en recente verstoringen (S016, S017, S020 en S034) aan het licht.

Afbeelding 25: zicht op het profiel van het postmiddeleeuws opvullingspakket.

4.3. Vondsten

Ongeveer 90 % van het totale vondstensemble is afkomstig uit de 3de-eeuwse dumplaag van nederzettingsafval in de westelijke helft van het opgravingsareaal (S010-laag a). De enorme hoeveelheid aardewerkfragmenten (> 1.800 stuks) kunnen hier onmogelijk individueel in detail worden besproken. Het is dan ook onze bedoeling om een eerste representatief beeld te schetsen van het aangetroffen vondstenmateriaal. Een meer diepgaande studie van de vondsten dient te worden uitbesteed aan een instelling of persoon met een specialisatie in Romeins (import)aardewerk.

4.3.1. Aardewerk

In wat volgt wordt een eerste overzicht geschetst van het aardewerkensemble afkomstig uit de vulling van de 3de-eeuwse dumplaag van nederzettingsafval (S010-laag a). Voor deze studie werden 1014 aardewerkfragmenten (100 %) geselecteerd die ons inziens een representatief beeld verschaffen van het aardewerkgebruik op deze Romeinse site: d.i. een klein gedeelte van een villadomein in het centrum van Relegem.

4.3.1.1. Luxeaardewerk

A. Terra sigillata

In totaal werden 41 aardewerkfragmenten (4%) in terra sigillata aangetroffen. Een aantal diagnostische vormen binnen deze vondstcategorie hebben gezorgd voor een relatief scherpe datering van het sporencomplex S010. Op die manier kon zelfs een poging worden ondernomen om een onderscheid te maken tussen twee nederzettingenfasen, zijnde een intensief landgebruik vanaf het einde van de 1ste eeuw en de 2de eeuw (o.a. uitgraven en terug opvullen van leemwinningskuilen) gevolgd door een mogelijke afbraak of verlaten van één of meerdere gebouwen gedurende de eerste helft van de 3de eeuw (= ontstaan van de houtskoolrijke dumplaag bovenop de leemwinningskuilen).

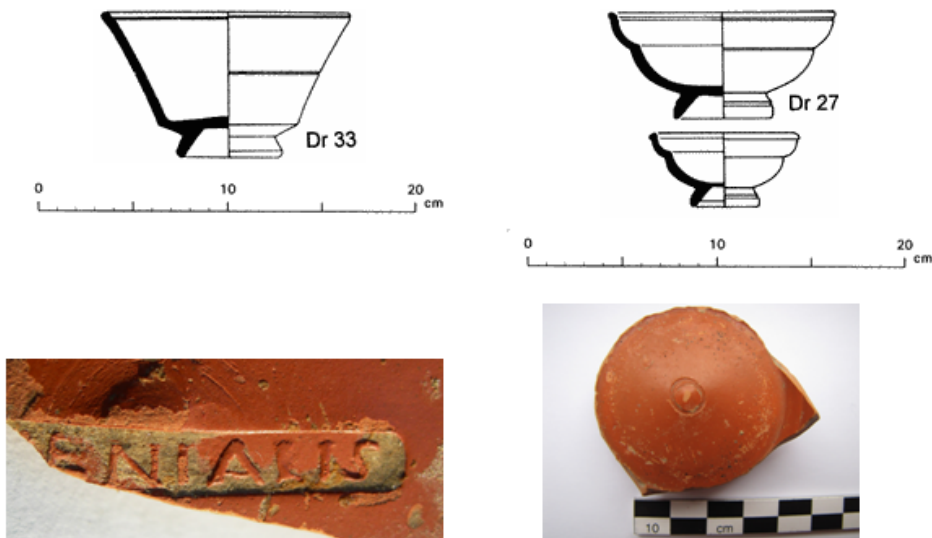
Fase 1: intensief landgebruik (1ste en 2de eeuw n.Chr.)

Deze nederzettingenfase wordt chronologisch vastgelegd door de vondst van twee diagnostische aardewerkfragmenten uit de vullingen van leemwinningskuilen 1 en 3. Zo werden een bodemfragment van een kom (type Dr. 33) en een bodemfragment van een beker (type Dr. 27) aangetroffen waarop respectievelijk de naamstempel van pottenbakker Genialis en een merkteken (enkelvoudig spiraalmotief) werden aangebracht (cf. supra). Beide baksels zijn geproduceerd in een Centraal-Gallisch pottenbakkersatelier (o.a. Lezoux / type Dr. 27) en dienen in de tweede helft van de 2de eeuw te worden gedateerd.

Fase 2: afbraak/verlaten van één of meerdere gebouwen (3de eeuw n.Chr.)

Uit S010-laag a kwamen 39 fragmenten van terra sigillata tevoorschijn. De meest opvallende fragmenten (2 stuks) zijn afkomstig van een grote versierde kom (type Dr. 37). Op de wanden is een combinatie van een beeldende (o.a. een gestileerde adelaar) en decoratieve versiering te zien. Een wat zeldzamer stuk is een versierd randfragment van een mortarium of wrijfschaal met een uitgietsneb op de rand (type Dr. 43). De versiering bestaat uit slanke vegetale motieven die met behulp van barbotine (kleipap) op de opvallende, overhangende kraagrand werden aangebracht. Tot de onversierde exemplaren dienen minstens 6 fragmenten van een andere type mortaria (type Dr. 45) gerekend te worden. Opvallend kenmerk zijn de grove kwartskorrels die op de binnenwand van de recipiënten zorgen voor het efficiënt malen van ingrediënten. Beide mortaria (type Dr. 43 en type Dr. 45) werden hoofdzakelijk geproduceerd in Oost-Gallische ateliers en zijn typisch voor de latere producties in de 2de eeuw en de 3de eeuw. Tot de reeks van diagnostische scherven behoort nog een randfragment van een onversierde, ondiepe kom (type Dr. 32) en een grote hoeveelheid randfragmenten afkomstig van één individu (type Dr. 33). Een volledig bodemfragment van een grote kom (onbepaald type) draagt de pottenbakkersstempel [VERVSFEC] (= VERVS FECIT; vertaald: 'Verus heeft dit gemaakt'). Het betreft een stempel afkomstig uit een Oost-Gallisch pottenbakkersatelier (Rheinzabern, Westerdorf of Trier) dat volgens de typologie van Frey (1993) gedateerd kan worden in de periode van 200 tot 240 n.Chr.¹⁰

¹⁰ La sigillée Gallo-Romaine, Les Potiers: styles, signatures et estampilles.
La SAUVERA: Société Auvergnate d'Etudes et de Recherches Archéologiques:
<http://www.terra-sigillata.org>

Afbeelding 26: Centraal-Gallische terra sigillata afkomstig uit de vullingen van leemwinningskuil 1 (type Dr. 33 met de pottenbakkersstempel 'GENIALIS') en leemwinningskuil 3 (type Dr. 27 met een enkelvoudig spiraalmotief als merkteken) (tekeningen © Potsherd).

B. Terra nigra

Aardewerk in terra nigra wordt vertegenwoordigd met een totaal van 47 fragmenten (4,6 %). Binnen deze categorie konden 7 bakseltypes worden onderscheiden.

Bakseltype a (9 stuks)

Een relatief dikwandig, muisgrijs baksel met gepolijste, niet-gesmoorde wand.

Bakseltype b (3 stuks)

Dunwandig muisgrijs baksel, versierd met zeer fijne trilmesmotieven. Sterk gepolijste, niet-gesmoorde wand (metaalglans-achtig).

Bakseltype c (12 stuks)

Dunwandig grijs, korrelig baksel met gepolijste, gesmoorde wand.

Bakseltype d (4 stuks)

Dunwandig grijs, korrelig baksel, versierd met een relatief brede trilmesmotieven (max. 5 mm), gepolijste, gesmoorde wand met deuk.

Bakseltype e (4 stuks)

Relatief dikwandig, muisgrijs vettig baksel, versierd met fijne arceringen, de gegladde wand is niet gesmoord of de deklaag is verdwenen.

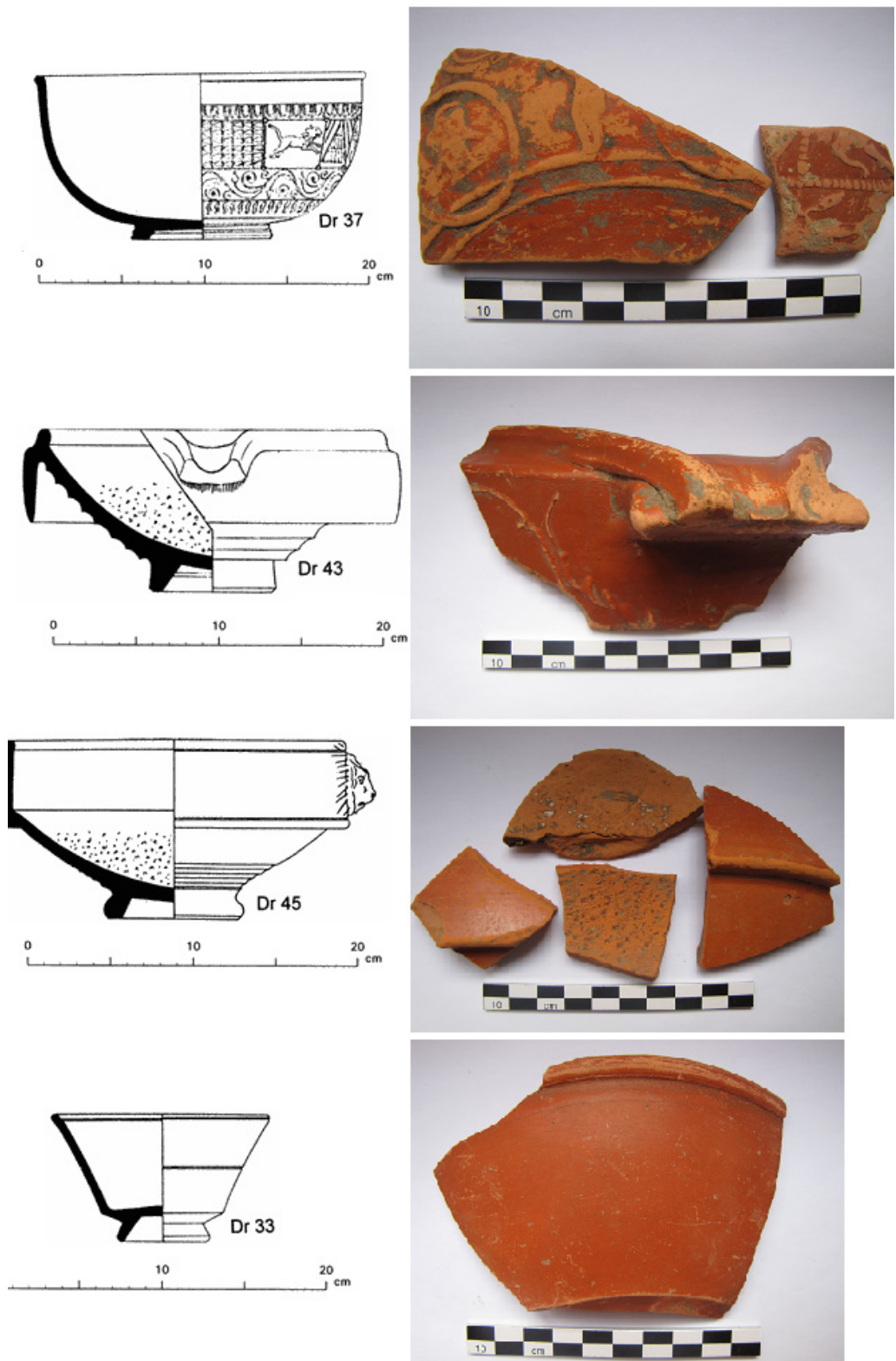
Bakseltype f (11 stuks)

Dunwandig grijs, korrelig baksel, gegladde of zwak gepolijste, gesmoorde wand (sterke gelijkenis met bakseltype c).

Bakseltype g (2 stuks)

Muisgrijs zeepachtig baksel, gepolijste, niet-gesmoorde wand of de deklaag is verdwenen.

Voorts vermelden we nog een randfragment van een beker in een terra-nigra achtig baksel en een randfragment van een terra nigra bord.

Afbeelding 27: Selectie van terra sigillata afkomstig uit de 3de-eeuwse dumplaag (tekeningen © Potsherd).

C. Governist aardewerk

Dit aardewerktype, gekenmerkt door het feit dat het van een deklaag voorzien is die chemisch afwijkt van de klei waaruit het recipiënt werd vervaardigd, is hier vertegenwoordigd met 51 fragmenten (5%). Er konden vier baksels worden onderscheiden.

Bakseltype a: wit aardewerk met oranje deklaag: Rijnlands fabrikaat (2de eeuw) (8 stuks)

Afbeelding 28: governist aardewerk met bakseltype a (Rijnland).

Bakseltype b: wit aardewerk met zwarte deklaag: Keulen en omgeving (2de eeuw)
(26 stuks)

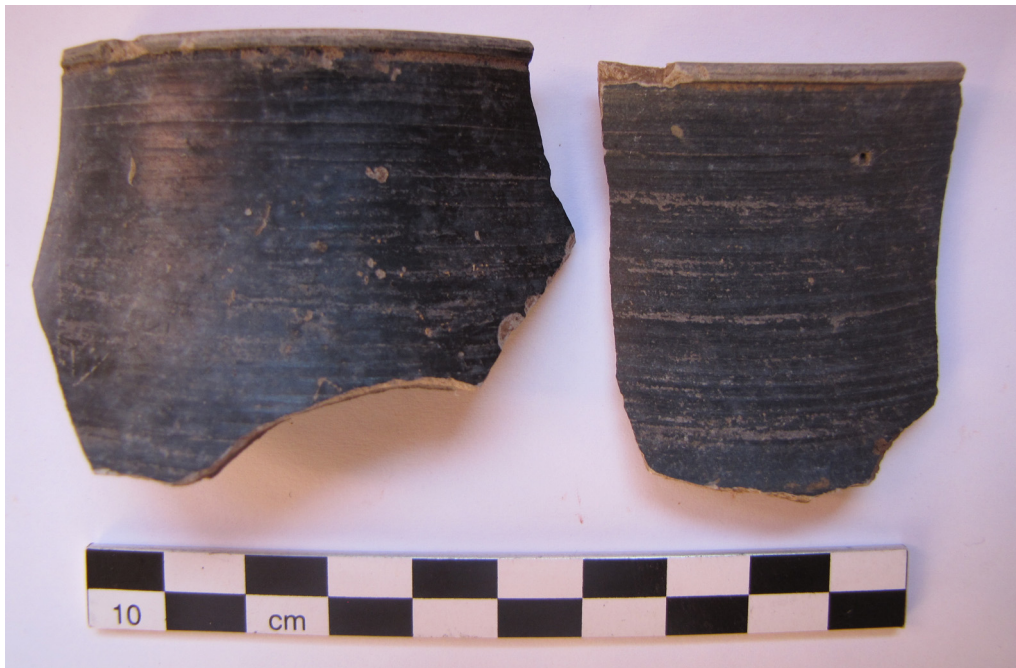
Afbeelding 29: gevormd aardewerk met bakseltype b (Keulen).

Bakseltype c: hard gebakken, dunwandig rood aardewerk met sterk glanzende zwarte deklaag (metaalglans): Qualitätsware uit Trier (3de eeuw) (15 stuks)

Afbeelding 30: beker in gevormd aardewerk (bakseltype c: Qualitätsware uit Trier).

Bakseltype d: grijze klei met doffe of matglanzende grijszwarte deklaag: Argonne
(3de-4de eeuw)(2 stuks)

Afbeelding 31: gevernist aardewerk met bakseltype d (Argonne).

D. Gebronsd aardewerk

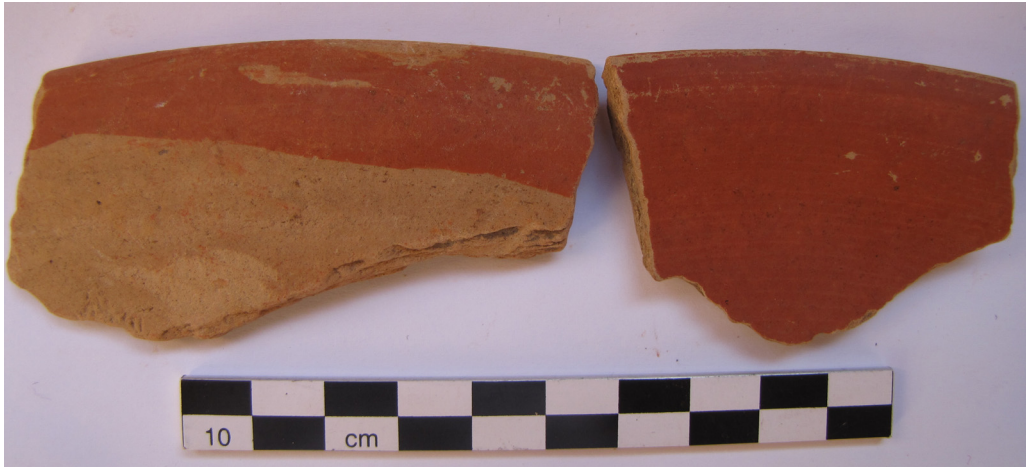
Dit aardewerk wordt gekenmerkt door een deklaag van goudkleurige glimmers (mica: muscoviet) op de buitenwand. Er werden slechts twee fragmenten (0,2%) aangetroffen, zijnde een wandfragment en een dekselfragment (greep). Gebronsd aardewerk komt voor de van de 1ste eeuw tot de 3de eeuw.

Afbeelding 32: fragmenten van gebronsd aardewerk.

E. Pompeiaans rood aardewerk

Pompeiaans rood aardewerk wordt gekenmerkt door een bruine tot donkergrijze baks-elkern en een helderrode deklaag. In dit aardewerk werden voornamelijk borden geproduceerd. In totaal kwamen uit de 3de-eeuwse dumplaag 22 fragmenten aan het licht (2,1%): 14 randfragmenten, 5 bodemfragmenten en 3 wandfragmenten.

Afbeelding 33: randfragmenten van pompeiaans rood aardewerk.

4.3.1.2. Gewoon aardewerk

A. Kruikwaar

Een totaal van 35 fragmenten (3,4%) behoren tot kruiken, hoewel ook het merendeel van het oxiderend gebakken gedraaid aardewerk - type e ("Scheldevallei-baksel", cf. infra) met grote mate van zekerheid tot de categorie van kruikwaar mag worden gerekend. Er werden vier bakseltypes onderscheiden.

Bakseltype a: oranje-rood zandig baksel ("Scheldevallei-baksel")(19 stuks)

Afbeelding 34: rand- en oorfragment van kruikwaar in bakseltype a ("Scheldevallei-baksel").

Bakseltype b: witgeel fijnkorrelig baksel, zeepachtig (al dan niet met roze kern) (Noord-Frankrijk; Bavay)(7 stuks)

Afbeelding 35: rand- en wandfragment van kruike in bakseltype b (Bavay).

Bakseltype c: witgeel zandig baksel (Maasgebied of Noord-Frankrijk)(8 stuks)

Afbeelding 36: randfragmenten van kruike in bakseltype c (Maasgebied?).

Bakseltype d: harde witbakkende klei met zand- en kwartsvershraling (Rijngebied) (1 stuk)

Afbeelding 37: oorfragment van een kruik in bakseltype d (Rijngebied).

B. Amforen

In vergelijking met andere aardewerkcategorieën kwamen slechts weinig fragmenten van amforen aan het licht. In totaal gaat het om 4 wandfragmenten (0,4%) van de bolbuikige olijfolieamfoor type Dressel 20 (productieplaatsen in Baetica, Spanje).

Afbeelding 38: voorbeeld van een bolbuikige olijfolieamfoor (type Dressel 20).

C. Mortaria

In totaal werden 8 fragmenten (0,8%) van wrijfschalen of mortaria (enk.; mortarium) aangetroffen. Er zijn belangrijke productieplaatsen gekend in het Rijnland en Noord-Frankrijk. Twee bakseltypes werden er onderscheiden.

Bakseltype a: witbakkende klei (Noord-Frankrijk en/of Rijngebied)(7 stuks)

Afbeelding 39: randfragment met aanzet van een gietuit in bakseltype a (Rijngebied).

Bakseltype b: zandig oranje baksel ("Scheldevallei-baksel")(1 stuk)

Afbeelding 40: randfragment van een mortarium in bakseltype b ("Scheldevallei-baksel").

D. Dolia

De dolia of voorraadpotten zijn vertegenwoordigd met 34 stuks (3,3%). De term 'dolum' is een Latijns woord. Het is een algemene aanduiding voor 'vat'. Het baksel van dolia (of voorraadpotten) is doorgaans geelbruin tot grijsbruin en veelal sterk met chammotte of aardewerkgruis verschraald. Dolia worden ingedeeld in de categorie van het dikwandig Romeins aardewerk (Bosman 2001, 14).

Afbeelding 41: fragmenten van dolia.

E. Reducerend gebakken gedraaid aardewerk

Deze categorie van tafel- en bereidingswaar is met een totaal van 502 fragmenten (49,5%) de best vertegenwoordigde aardewerkgroep. Aangezien in zowat elke regio een lokaal of regionaal productiecentrum van reducerend gebakken keramiek werkzaam was, vormt het geen sinecure om een gedetailleerde indeling te maken in de verschillende bakseltypen. Opvallend is echter het grote aandeel aan baksels uit de Wase productiecentra. Het betreft hard gebakken, mica-rijke baksels met een blauwgrijze kleur en een fijne zandige verschraling. Zo werden 103 randfragmenten, 61 bodemfragmenten en 303 wandfragmenten van diverse vormtypes aangetroffen, exclusief 35 randfragmenten van ondiepe kommetjes met een naar binnen gebogen verdikte rand.

Afbeelding 42: randfragmenten van ondiepe kommetjes in een Waaslands baksel.

F. Oxiderend gebakken gedraaid aardewerk

Van het oxiderend gebakken gedraaid aardewerk werden 204 fragmenten (20 %) gerecupereerd die werden ingedeeld in 8 bakseltypes.

Bakseltype a (31 stuks)

Dunwandig, beige-rose baksel, versierd met trilmesmotieven: vnl. bekers (7 randen, 4 bodems, 20 wanden).

Bakseltype b (8 stuks)

Relatief dikwandige bekers, beigerood baksel met bruine deklaag (5 randen, 3 wanden).

Bakseltype c (4 stuks)

Dikwandig, beige-rose baksel, dekselgeul, gladde wand: (kook)potten (3 randen, 1 wand).

Bakseltype d (12 stuks)

Zeer hard witgrijs baksel, dekselgeul, gladde wand: (kook)potten (1 rand, 1 bodem, 10 wanden).

Bakseltype e (5 stuks)

Hard beige-rose baksel, lichtgrijze gladde wand (1 bodem, 4 wanden).

Bakseltype f (12 stuks)

Hard zanderig witgeel baksel, (licht)grijze kern (12 wanden).

Bakseltype g (26 stuks)

Hard wit baksel (al dan niet met roze kern), gladde buitenwand (2 randen, 6 bodems, 18 wanden).

Bakseltype h (106 stuks)

Hard, zanderig oranje-rood baksel (o.a. zgn. "Scheldevallei-baksels") (atypische vormen)

4.3.2. Glas

In totaal werden maar liefst 73 artefacten in glas verzameld, weliswaar in sterk gefragmenteerde toestand. Een belangrijk deel hiervan (31 stuks) bestaat uit licht blauwgroen vensterglas, wat relatief zeldzaam is voor onze streken. Dit wijst alvast in de richting van het zeer luxueuze karakter van het vermeende hoofdgebouw op het villa-domein in Relegem. De overige fragmenten zijn afkomstig van recipiënten in diverse glasvariëteiten:

- 14 fragmenten (2 randen, 1 oor en 11 wandfragmenten) in blauwgroen glas.
- 2 wandfragmenten in donkergroen glas.
- 1 wandfragment in olijfgroen glas.
- 1 bodemfragment (fles) en 3 wandfragmenten in optisch zwart glas.
- 19 rand- en wandfragmenten in kleurloos glas.
- 2 brokstukken glaspasta of verbrand glas

Afbeelding 43: selectie van glasfragmenten; blauwgroen vensterglas (links), bodemfragment van een fles in optisch zwart glas (midden) en een wandfragment van een recipiënt in kleurloos glas (rechts).

4.4.3. Natuursteen

A. Maalstenen (molenstenen)

Uit S010-laag werden fragmenten van een handmolen teruggevonden. Het betreft een korenmolen die met de hand werd rondgedraaid. Hij bestaat uit een liggende steen (de ligger) waarop een ronde steen (de looper) ligt, met een gat in het midden, die met een handvat wordt rondgedraaid. De molenstenen zijn vervaardigd in een grijs conglomeraatgesteente afkomstig uit de Ardennen. Opvallend zijn de parallelle groeven die werden aangebracht om het malen van graan efficiënter te laten verlopen.

Afbeelding 44: fragmenten van een handmolen in een grijs conglomeraatgesteente.

B. Wetstenen (slijpstenen)

Voor het aanscherpen van metalen voorwerpen zoals messen of bijlen werd gebruikt gemaakt van relatief fijnkorrelige steensoorten afkomstig uit de regio van de Ardennen. In totaal werden drie wetstenen aangetroffen in Relegem. Het betreft twee fragmenten van langwerpige, rechthoekige wetstenen en een wat grotere rechthoekige wetsteen met duidelijke slijpsoren in een grijsgroene kwartsofyllade.

Afbeelding 45: fragmenten van wetstenen of slijpstenen in grijsgroene kwartsofyllade.

C. Bouwmateriaal

Naast een zeer grote hoeveelheid fragmenten van Romeinse dakpannen (de zgn. tegulae en imbrices) werden een aantal steenbrokken gerecupereerd die als bouwmateriaal werden aangewend. We vermelden een aantal fragmenten van soms sterk verweerde Balgemense kalkzandsteen, een aantal fragmenten ijzerzandsteen (Diestiaan) en glauconiethoudende zandsteen (Paniseliaan).

4.4.4. Metaal

Naast een zeer grote hoeveelheid ijzeren nagels en krammen kwamen over het volledige opgravingsareaal een aantal opvallende metalen voorwerpen tevoorschijn. Deze worden momenteel in het labo geconserveerd en gerestaureerd door Nathalie Cleeren. In de eerste plaats vermelden we twee bronzen munten uit S010-laag a (dumplaag), nl. een sterk versleten potin-munt (50 v. Chr - 50 n.Chr.) en een afgesleten bronzen sestertius uit de tweede helft van de 2de eeuw n.Chr. De munt is vermoedelijk geslagen tijdens de regeringsperioden van M. Aurelius of Commodus.

Afbeelding 46: bronzen sestertius uit de 2de helft van de 2de eeuw.

Opmerkelijk is de vondst van een sterk getorste ijzeren spatel met een lengte van circa 13 cm waarop een bronzen vingerring is bevestigd of vastgekoekt. Deze vondst is afkomstig uit S010-laag a.

Afbeelding 47: Röntgenopname van een getorste ijzeren spatel (?) waarop een bronzen vingerring is bevestigd of vastgekoekt.

Voorts kwam uit S010-laag a een volledige ijzeren sleutel aan het licht, mogelijk deel uitmakend van het slot van een houten kist.

Afbeelding 48: ijzeren sleutel.

Uit dezelfde context S010-laag a is een klein doorboord ijzeren bijltje afkomstig.

Afbeelding 49: klein, doorboord ijzeren bijltje.

Verder troffen we een gedeelte van een ijzeren ketting aan in de vulling van S010-laag a. Opmerkelijk is de [o-?-o-?-o]-verbinding van de individuele schakels.

Afbeelding 50: gedeelte van een ijzeren ketting.

In totaal werden drie volledige draadfibulae of soldatenfibulae aangetroffen in de vullingen van sporen S014 (afvalkuil), S015 (afvaldump in greppel) en S063 (kuilspoor). Deze bronzen mantelspelden worden in de 2de eeuw gedateerd.

Afbeelding 51: bronzen mantelspeld (draadfibula of soldatenfibula) uit kuilspoor S063.

5. SYNTHESE

Gezien de relatieve kleinschaligheid van het opgravingsareaal (circa 4.000 m²) is gebleken dat er zich in Relegem belangrijke nederzettingsresten uit de Romeinse tijd bevinden. Op basis van de sporenanalyse en het aangetroffen vondstenspectrum kan met grote graad van zekerheid worden besloten dat er zich een Romeins villadomein bevindt in de onmiddellijke omgeving van de dorpskern. Het is dan ook bekend dat de Gallo-Romeinse *culturae* nu onze oudste akkerlanden vormen en de bewoonde plaatsen van toen soms uitgroeiden tot dorpen. Nabij deze kouterlanden zullen zich in de 5^e tot de 7^e eeuw de eerste Frankische landbouwers vestigen. De namen van deze vestigingsplaatsen zijn bewaard in de huidige plaatsnamen die eindigen op "-gem". Zo kennen we rond Assen de volgende toponiemen: Krokegem, Huinegem, Walfergem, Bettegem (Zellik), Ichelgem, Vrijlegem, Kobbegem en Relegem. De etymologie van Relegem kan als volgt worden verklaard: in 1132 schreef men Radelengem, hetgeen af te leiden is van *Radelingahaim, de woonplaats van het gezin van Radilo, een vleivorm voor namen als Radolf, Radbod. Verschillende van deze hoeven als bv. Kobbegem en Relegem zijn tot een dorp uitgroeid, waar weldra ook een kerk zal prijzen (De Langhe 2008).

De Romeinse villa van Relegem

Het is zo dat we bij het gebruiken van de term "villa" enigszins voorzichtig moeten zijn. Volgens Wild zal bij de Romeinen de term zelf naar een veel wijder spectrum aan gebouwen verwezen hebben (Wild 1978, 59). Zo betekent de term "villa" in het Latijn een landhuis, zonder noodzakelijk een boerderij te impliceren (Millet 1990, 91). De meeste archeologen zijn het er mee eens dat de term "villa" refereert naar een landelijk huis die in grote mate de Romeinse levensstijl weerspiegelt. Praktisch gezien kunnen we een villa dus herkennen aan zijn stenen funderingen, mozaïekvloeren, kleitegels en soms ook resten van een hypocaustsysteem en badruimtes. De meeste van deze ondernemingen worden verondersteld het centrum te zijn geweest van agrarische activiteiten maar ook andere functies zijn mogelijk. Aangezien we over weinig informatie beschikken betreffende de economische aspecten van villasites, is het misschien wel aangeraden om een meer algemeen gebruik van de term aan te raden als zijnde een geromaniseerde woning op het platteland (Drewett, Gardiner & Rudling 1988, 204).

Het landgoed bestond uit de hoofdwoning waarin de eigenaar resideerde wanneer hij aanwezig was, de zogenaamde villa urbana, en uit het villacomplex als geheel, de villa rustica of villa agraria, dat dus bestond uit de hoofdwoning en de artisanale bijgebouwen (Drinkwater 1983, 162).

Als we denken aan een villa, dan neigen we ertoe een dichte concentratie van gebouwen te veronderstellen. Zonder twijfel zal er op de meeste landgoederen een neiging geweest zijn tot clustering, maar dan nog kunnen sommige activiteiten plaatsgevonden hebben buiten de kern van het landgoed. Zo kan bvb. een lay-out gevonden worden in de vorm van secundaire gebouwen die als convergerende lijnen de toegang flankeren tot het hoofdgebouw. Dit type van lay-out werd meermaals gevonden in het Sommedistrict in het noorden van Frankrijk (Agache 1978, 330-339). Deze langgerekte toegangen geflankeerd door secundaire gebouwen zijn veelvoorkomend en lijken afgeleid te zijn van vroegere vormen van omgrachte omheiningen (Agache 1978, 168-178). Deze zijn echter tot nu toe niet gekend in pre-Romeins Engeland waardoor het waarschijnlijk is dat die ontwikkelde vorm (waarbij de toegangsweg wordt geflankeerd door secundaire gebouwen) geïntroduceerd is gedurende de Romeinse periode (Black 1987, 66).

De relatie tussen de villa en de Romeinse vicus van Asse

Een systematische lokalisatie van villa 's rond vici is totnogtoe enkel gebeurd in drie administratieve gebieden van oostelijk Gallië (Frankrijk): Bourgondië, Franche-Comté en Lorraine. Hier lijken de gerapporteerde villa 's niet gerelateerd te zijn aan de grootte of de belangrijkheid van de vicus. Zo zijn er bijvoorbeeld 10 villa 's gevonden op een afstand van 1 à 5 km van de vicus van Alise-Ste.-Reine en 15 dichtbij de vicus van Malain. Dit lijkt in tegenspraak met wat de studies van Hodder en Millett concludeerden, namelijk dat de administratieve functie van de steden één van de belangrijkste factoren was in het aantrekken van villa' s. De grote variatie in aantal villa 's die een vicus kunnen omringen kan volgens Rorison afhangen van verschillende factoren zoals de vruchtbaarheid van het gebied, de nabijheid van communicatielijnen en de grootte van de individuele villa 's (Rorison 2001, 45-46). Ook Drinkwater is deze mening toegedaan (Drinkwater 1983, 168).

Villa 's waren vaak gesitueerd op een redelijk dichte afstand tot een vicus. Het lijkt erop dat villa' s die op een korte afstand van ca. 1 km van de vicus gelegen waren vooral georiënteerd waren op de vicus en niet op de communicatielijnen. Er is ook gesteld dat er nog weinig grond zal overgebleven zijn voor de inwoners van de vici om te cultiveren aangezien de meeste grond al in handen zal geweest zijn van de omringende villa 's (Rorison 2001, 45-46).

Wat de relatie aangaat tussen villa-eigenaars en de vicani, kunnen we stellen dat, als er sprake is van wederzijdse economische afhankelijkheid, men mag verwachten dat de villa 's en de vici op dezelfde momenten in bloei of in verval zullen zijn geraakt. Bijvoorbeeld voor de vicus van Bliesbruck en de villa van Reinheim die slechts op een afstand van 800 meter van elkaar gelegen zijn kunnen we zien dat, wanneer de villa van Reinheim na plunderingen in de derde eeuw terug opleeft in de vierde eeuw, we die heropleving ook gemanifesteerd zien in de vicus van Bliesbruck. Het schijnt dus dat de opleving van de vicus en de villa hand in hand gingen en dat hun verwoesting en verlating in het midden van de vierde eeuw ook een gedeelde ervaring was. Het geval van de villa van Reinheim en de vicus van Bliesbruck suggereert dus een soort van interafhankelijkheid die resulteerde in een wederzijds voordeel (Rorison 2001, 85). Mogelijk herbergde de vicus een deel van de mensen die op de villa' s werkten. Het is namelijk zo dat er zeker een nood moet geweest zijn aan plaatsen die konden dienen als reservoir voor mankracht. Omdat in een situatie waarbij het meeste werk seizoenswerk was, kan men veronderstellen dat de villa-eigenaars en villa-'managers' onwillig zullen geweest zijn en waarschijnlijk zelfs incapabel om alle mensen te onderhouden gedurende het ganse jaar die men nodig had in zekere kritieke momenten van het jaar (Drinkwater 1983, 179).

6. CONCLUSIES

De Romeinse periode

De belangrijkste concentratie van Romeinse sporen werd aangetroffen in de westelijke helft van het onderzoeksgebied, langsheen de Veldstraat. Hier bevindt zich een cluster van paalsporen, kuilsporen (o.a. een complex van leemwinningskuilen) en greppel-structuren. Een belangrijke oppervlakte (circa 15 x 12 meter) wordt ingenomen door een houtskoolrijk dumppakket van nederzettingsafval uit de 3de eeuw n.Chr. Onder dit dumppakket bevindt zich een cluster van leemwinningskuilen uit de 2de eeuw n.Chr. De kuilencluster en het dumppakket vormen samen structuur S010. Het betreft de meest opvallende context (sleutelcontext) binnen de grenzen van het plangebied.

De middeleeuwse en postmiddeleeuwse periode

Langsheen de zuidelijke grens van het opgravingsareaal bevinden zich een aantal recentere sporen uit de middeleeuwen en postmiddeleeuwse periode. Het betreft een grachtstructuur (S072 en S078), een smalle greppel (S071) en een kuilspoor (S026) uit de volle/late middeleeuwen en drie postmiddeleeuwse kuilsporen (S031, S066 en S067). Opvallend is de aanwezigheid van een postmiddeleeuws antropogeen opvullings- of nivelleringspakket in de zuidoostelijke hoek van het terrein (richting de Sint-Jan Baptistkerk). Op basis van het aangetroffen vondstensemble (zowel Romeins als (post)middeleeuws materiaal) kan het opvullingspakket gedateerd worden in de 17^e-18^e eeuw. In de vulling, die voornamelijk bestaat uit humeuze leem, bevinden zich een aantal dumppakketjes met (post)middeleeuws nederzettingsafval (steengoedfragmenten, fragmenten rood geglazuurd aardewerk, baksteenfragmenten, loden musketkogeltjes enz.). Voorts kwamen nog een aantal natuurlijke grondsporen en recente verstoringen (S016, S017, S020 en S034) aan het licht.

Het aardewerkensemble

Ongeveer 90 % van het totale aardewerkensemble is afkomstig uit de 3de-eeuwse dumpplaag van nederzettingsafval in de westelijke helft van het opgravingsareaal (S010-laag a). De enorme hoeveelheid aardewerkfragmenten (> 1.800 stuks) konden in het kader van dit onderzoeksproject onmogelijk individueel in detail worden besproken. Aanbevolen wordt om een meer diepgaande studie van de vondsten te laten uitvoeren door een instelling of persoon met een specialisatie in Romeins (import)aardewerk.

7. DANKWOORD

Bij het afronden van dit rapport rest ons de aangename plicht om iedereen te bedanken die heeft bijgedragen tot het welslagen van het archeologisch project. In de eerste plaats gaat onze dank uit naar Providentia cvba die het archeologisch onderzoek heeft bekostigd. We danken ook mevr. Hadewijch Degryse van de dienst cultuur van de provincie Vlaams-Brabant voor de begeleiding tijdens het veldwerk.

Voor wat betreft het administratieve luik danken we mevr. Els Patrouille van het Agentschap R-O Vlaanderen. Het Agentschap ziet er op toe dat de regels worden nageleefd en dat er met de nodige zorg wordt omgesprongen met het archeologisch erfgoed in Vlaanderen.

Tot slot gaat onze dank uit naar dhr. Bruno Van Dessel en mevr. Sarah Denys, onder wiens deskundige leiding de digitale opmetingen werden verricht.

8. LITERATUUR

AGACHE R. 1978, *La Somme pré-romaine et romaine, Mémoires de la Société des Antiquaires de Picardie XXIV*, Amiens.

BLACK E.W. 1987, *The Roman Villas of South-East England. BAR British Series 171. Oxford*, 1987, 251 p.

BOSMAN A. 2001, *Dolia en hun archeologische context*, in: *Archeologie in Limburg 87*, pp. 11-17.

DE CLERCQ W., *Inleiding tot de studie van het provinciaal Romeins aardewerk, onuitgegeven syllabus* (Vakgroep Archeologie & Oude Geschiedenis van Europa), Gent.

DE LANGHE K. 2008, *Proefsleuvenonderzoek Relegem-Veldstraat*, onuitgegeven rapport (Ruben Willaert BVBA).

DREWETT P., GARDINER M. & RUDLING D. 1988, *The South East to A.D. 1000*. Longman, Londen, 384 p.

DRINKWATER J.F. 1983, *Roman Gaul: the three provinces, 58 BC - AD 260*. Croom Helm, London, 256 p.

MILLETT M. 1990, *The Romanization of Britain. An essay in archaeological interpretation*. Cambridge University Press, Cambridge, 255 p.

RORISON M. 2001, *Vici in Roman Gaul. BAR International Series 933*. Archeopress, Oxford, 269 p.

VAN RANST E. & SYS C. 2000, *Eénduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen* (schaal 1: 20.000), Gent.

WILD J.P. 1978, *Villas in the Lower Nene valley*, in: TODD M. (ed.), *Studies in the romano-british villa*, Leicester University Press, Leicester, pp. 59-70.

Internetbronnen

o Digitale bodemkaart van Vlaanderen, Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen, 2006: <http://www.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/bodemkaart>

o Potsherd: *Atlas of Roman Pottery*
P.A. TYERS, 2007: <http://www.potsherd.uklinux.net/>

o *La typologie de la sigillée lisse de Lezoux, Ier- IIIème s., considérations générales et formes inédites*. Ph. BET, A. FENET & D. COUNORD-MONTINERI, d'après S.F.E.C.A.G., Actes du Congrès de Lezoux, 1989: <http://pagesperso-orange.fr/archeologie/articles/typologie.htm>

o *La sigillée Gallo-Romaine, Les Potiers: styles, signatures et estampilles*.
La SAUVERA: Société Auvergnate d'Etudes et de Recherches Archéologiques:
<http://www.terra-sigillata.org>

9. Bijlagen

Bijlage 1 : Sporenlijst

Projectnaam: Relegem-Veldstraat		Plaats: Relegem		Controle:	
Projectnummer: 09-AS-014		Gemeente: Asse			
Projectcode: RE-09-VE		Toponiem: Veldstraat			

Legende: AW: aardewerk / RO: roest / HK: houtskool / BA: baksteen, dakpan / VL: verbrande leem / NS: natuursteen / FE: ijzer / BR: brons / GL: glas

Spoornr.	Coupe	Vulling	Kleur vulling	Hoofdbestanddeel	Bijmenging	Opmerkingen	Datering
001	AB	a	lichtgrijs/bruingrijs gevlekt	zwak zandige leem	AW, HK, RO	paalkern	Romeins
001	AB	b	lichtgrijs/geelbruin	zwak zandige leem	HK, RO	insteekkuil	Romeins
002	AB	a	beigegeel/lichtgrijs	zwak zandige leem	HK, RO	deel paalkern	Romeins
002	AB	b	groengrijs/bruinzwart	leem	HK	gedegreerdeerd hout (deel paalkern)	Romeins
002	AB	c	beigegeel	leem	RO	deel paalkern	Romeins
002	AB	d	roestbruin	Fe/Mn	/	Fe/Mn-afzetting	Romeins
002	AB	e	lichtgrijs/beige/bruingrijs	zwak zandige leem	AW, HK, RO	grote, rechthoekige insteekkuil	Romeins
003	AB	a	donkerbruin/bruingrijs	zwak zandige leem	HK, BA	kuilspoor	Romeins
003	AB	b	witgrijs/donkerbruin gevlekt	zwak zandige leem	HK, BA	gemengd met vulling kuilspoor 002	Romeins
004	AB		lichtgrijs/bruingrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK, RO	gebogen greppeltje	Romeins
004	CD		lichtgrijs/bruingrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK, RO	gebogen greppeltje	Romeins
006	AB		donkerbruin/grijs gevlekt	zwak zandige leem	HK, BA	kuilspoor	Romeins
007	AB		donkergrijs/geelbruin	zwak zandige leem	BA, HK, RO	kuilspoor	Romeins(?)
008	AB		lichtgrijs/bruingrijs gevlekt	zwak zandige leem	BA, HK	kuilspoor	Romeins
009	AB		donkergrijs/geelbruin	zwak zandige leem	AW, BA, HK	kuilspoor	Romeins
010	AB	a	donkergrijs/zwart	zwak zandige leem	Rom. mix	3e eeus afvalpakket	Romeins
010	AB	b	donkergrijs	zwak zandige leem	AW, HK	vulling kuilspoor	Romeins
010	AB	c	donkergrijs/oranjegeel/zwart	zwak zandige leem	AW, HK, VL	afvaldump in kuilspoor	Romeins
010	AB	d	donkergrijs	zwak zandige leem	AW, HK	vulling kuilspoor	Romeins
010	AB	e	lichtgrijs/geelgrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK	vulling leemwinningskuil 1	Romeins
010	AB	f	lichtgrijs/donkergrijs	zwak zandige leem	AW, HK	TS-stempel/Lezoux (2e helft 2e eeuw)	Romeins
010	AB	g	donkergrijs/geelgrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK	vulling leemwinningskuil 1	Romeins
010	AB	h	lichtgrijs/donkergrijs	zwak zandige leem	AW, HK	vulling leemwinningskuil 1	Romeins
010	AB	i	roestbruin	Fe/Mn	/	Fe/Mn-afzetting leemwinningskuil 1	Romeins
010	AB	j	donkergrijs	zwak zandige leem	AW, HK	vulling leemwinningskuil 2	Romeins
010	AB	k	donkergrijs/geelgrijs	zwak zandige leem	HK	vulling leemwinningskuil 2	Romeins

Spoornr.	Coupe	Vulling	Kleur vulling	Hoofbestanddeel	Bijmenging	Opmerkingen	Datering
010	AB	l	lichtgrijs/beigegeel gevlekt	zwak zandige leem	HK,RO	vulling leemwinningskuil 2	Romeins
010	AB	m	roestbruin	Fe/Mn	/	Fe/Mn-afzetting leemwinningskuil 2	Romeins
010	BC	a	donkergrijs/zwart	zwak zandige leem	Rom. mix	3e eeusw afvalpakket	Romeins
010	BC	j	donkergrijs	zwak zandige leem	AW,HK	vulling leemwinningskuil 2	Romeins
010	BC	k	donkergrijs/geelgrijs	zwak zandige leem	HK	vulling leemwinningskuil 2	Romeins
010	BC	l	lichtgrijs/beigegeel gevlekt	zwak zandige leem	HK,RO	vulling leemwinningskuil 2	Romeins
010	BC	m	roestbruin	Fe/Mn	/	Fe/Mn-afzetting leemwinningskuil 2	Romeins
010	CD	a	donkergrijs/zwart	zwak zandige leem	Rom. mix	3e eeusw afvalpakket	Romeins
010	CD	j	donkergrijs	zwak zandige leem	AW,HK	vulling leemwinningskuil 2	Romeins
010	CD	n	donkergrijs	zwak zandige leem	AW,HK	vulling leemwinningskuil 3	Romeins
010	CD	o	donkergrijs/geelgrijs	zwak zandige leem	HK	vulling leemwinningskuil 3	Romeins
010	CD	p	lichtgrijs/beigegeel gevlekt	zwak zandige leem	HK,RO	fijne inspoelingslaagjes op bodem kuil	Romeins
010	CD	q	roestbruin	Fe/Mn	/	Fe/Mn-afzetting leemwinningskuil 3	Romeins
011	AB	a	bruینگrijs	zwak zandige leem	HK,RO	paalkern	Romeins
011	AB	b	bruینگrijs/witgrijs	zwak zandige leem	HK,RO	insteekkuil	Romeins
014	AB	a	donkergrijs/lichtgrijs/bruin	zwak zandige leem	AW,GL,BA	houtschoolrijk, kleine keien / afvaldump	Romeins
014	AB	b	oranjerood	verbrande leem	VL	grote brokken verbrande leem / afvaldump	Romeins
014	AB	c	donkergrijs/zwart	houtschoolrijke leem	AW,HK	houtschoolrijke lens / afvaldump	Romeins
015	AB	a	donkergrijs/bruin	zwak zandige leem	AW,BR,FE	afvaldumpje in greppel: oa. bronzen fibula	Romeins
015	AB	b	donkerbruin/bruینگrijs	zwak zandige leem	HK,RO	greppel	Romeins
015	CD		donkerbruin/bruینگrijs	zwak zandige leem	HK,RO	greppel	Romeins
021	AB	a	bruینگrijs	zwak zandige leem	HK,RO	deel paalkern	Romeins
021	AB	b	donkerbruin/zwart gevlekt	leem	HK	deel paalkern (+gedegradeerd hout)	Romeins
021	AB	c	lichtbruin/geel gevlekt	zwak zandige leem	HK,RO	deel insteekkuil	Romeins
021	AB	d	lichtgrijs/blauwgrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK	deel insteekkuil	Romeins
021	AB	e	roestbruin	FeO ₂	/	ijzeroxides	Romeins
022	AB		lichtgrijs/bruینگrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK	gebioturbeerd (wortels) / kuilspoor	Romeins
023	AB	a	lichtgrijs/beigegeel	zwak zandige leem	AW,VL,HK	twee leemwinningskuilen (?)	Romeins
023	AB	b	donkergrijs/zwart	houtschoolrijke leem	VL,HK	houtschoolrijke lenzen + verbrande leem	Romeins
025	AB		donkergrijs/bruینگrijs	zwak zandige leem	HK,BA	kuilspoor	Romeins
026	AB		lichtgrijs/bruینگrijs gevlekt	zwak zandige leem	AW,VL,HK	kuilspoor	volle/late midd.

Spoornr.	Coupe	Vulling	Kleur vulling	Hoofbestanddeel	Bijmenging	Opmerkingen	Datering
027	AB		witgrijs/oranjegeel	zwak zandige leem	HK,RO	kuilspoor	Romeins
028	AB		lichtgrijs/bruingrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK,RO	kuilspoor	Romeins
029	AB		witgrijs/bruingrijs	zwak zandige leem	HK,RO	kuilspoor (ondiep bewaard)	Romeins
030	AB		lichtgrijs/blauwgrijs	zwak zandige leem	AW,FE,HK	ondiep bewaard kuilspoor	Romeins
031	AB		donkerbruin	zwak zandige leem	AW,BA,HK	afvaldumpje in postmidd. dump pakket	postmidd.
032	AB		lichtgrijs/witgrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK,RO	deel van postmiddeleeuws dump pakket	postmidd.
033	AB		lichtgrijs/witgrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK,RO	kuilspoor	Romeins
038	AB	a	donkerbruin/donkergrijs	zwak zandige leem	AW,BA,HK	houtskoolrijke vulling / groot kuilspoor	Romeins
038	AB	b	lichtgrijs/geelgrijs/bruingrijs	zwak zandige leem	AW,BA,HK	houtskoolarme vulling / groot kuilspoor	Romeins
040	AB		lichtgrijs/bruingrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK,RO	kuilspoor	Romeins
041	AB		lichtbruin/geel gevlekt	zwak zandige leem	VL,HK	kuilspoor	Romeins
042	AB		donkergrijs/witgrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK,RO	paalkern in greppel 043	Romeins
043	AB		lichtgrijs/bruingrijs gevlekt	zwak zandige leem	AW,HK,RO	greppel (parallel aan greppel 045)	Romeins
045	AB	a	lichtgrijs/bruingrijs gevlekt	zwak zandige leem	AW,HK,RO	greppel (parallel aan greppel 043)	Romeins
045	AB	b	lichtgrijs/bruingrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK,RO	restant paalspoor onder greppel (?)	Romeins
046	AB		grijs/bruingrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK	sterk gebioturbeerd / ondiep bewaard	Romeins
047	AB		donkergrijs/bruingrijs	zwak zandige leem	VK,HK,RO	kuilspoor	Romeins
048	AB	a	donkergrijs/bruingrijs	zwak zandige leem	VL,HK,RO	paalkern	Romeins
048	AB	b	lichtgrijs/witgrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK,RO	insteekkuil	Romeins
049	AB		lichtgrijs/bruingrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK,RO	kuilspoor	Romeins
050	AB		donkergrijs/lichtgrijs gevlekt	zwak zandige leem	VL,HK	zeer ondiep bewaard	Romeins
051	AB		lichtgrijs/blauwgrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK	kuilspoor	Romeins
052	AB	a	lichtgrijs/geelbruin	zwak zandige leem	AW,VL,HK	kuilspoor	Romeins
052	AB	b	roestbruin	FeO ₂	/	ijzeroxides	Romeins
053	AB		lichtgrijs/blauwgrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK	zeer ondiep bewaard	Romeins
054	AB	a	witgrijs/donkergrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK,RO	paalkern	Romeins
054	AB	b	lichtgrijs/beigegeel	zwak zandige leem	HK,RO	insteekkuil	Romeins
055	AB		lichtgrijs/geelgrijs	zwak zandige leem	HK	gebioturbeerd (wortels)	Romeins
056	AB	a	donkergrijs/bruingrijs	zwak zandige leem	HK,RO	paalkern	Romeins
056	AB	b	lichtgrijs/beigegeel	zwak zandige leem	HK,RO	insteekkuil	Romeins
056	AB	c	roestbruin	FeO ₂	/	ijzeroxides	Romeins

Spoornr.	Coupe	Vulling	Kleur vulling	Hoofdbestanddeel	Bijmenging	Opmerkingen	Datering
057	AB	a	donkergrijs/bruینگrijs	zwak zandige leem	HK,RO	paalkern	Romeins
057	AB	b	lichtgrijs/beigegeel	zwak zandige leem	HK,RO	insteekkuil	Romeins
057	AB	c	roestbruin	FeO ₂	/	ijzeroxides	Romeins
058	AB	a	donkergrijs/bruینگrijs	zwak zandige leem	HK,RO	paalkern	Romeins
058	AB	b	lichtgrijs/beigegeel	zwak zandige leem	HK,RO	insteekkuil	Romeins
058	AB	c	roestbruin	FeO ₂	/	ijzeroxides	Romeins
059	AB		lichtgrijs	zwak zandige leem	HK,RO	kuilspoor	Romeins
060	AB		lichtgrijs/witgrijs gevlekt	zwak zandige leem	AW,BA,HK	fijne spikkels verbrand bot	Romeins
061	AB		lichtgrijs/witgrijs gevlekt	zwak zandige leem	HK	sterk gebioturbeerd	Romeins
063	AB		donkergrijs/witgrijs gevlekt	zwak zandige leem	AW,GL,FE	kuilspoor	Romeins
064	AB	a	donkergrijs/bruin gevlekt	zwak zandige leem	BA,HK,NS	brokken natuursteen (≠ variëteiten)	Romeins
064	AB	b	bruینگrijs/donkergrijs	zwak zandige leem		kuilspoor	Romeins
065	AB	a	lichtgrijs/bruینگrijs gevlekt	zwak zandige leem	BA,HK,NS	brok zandsteen	Romeins
066	AB		donkerbruin	zwak zandige leem	BA,NS,HK	sporen van spadesteken / kuilspoor	postmidd.
067	AB		donkerbruin	zwak zandige leem	BA,NS,HK	sporen van spadesteken / kuilspoor	postmidd.
068	AB		lichtgrijs/geelbruin	zwak zandige leem	HK	restant groot kuilspoor	Romeins
069	AB		donkergrijs/bruینگrijs	zwak zandige leem	AW,BA,HK	veel keitjes + verbrande leem / kuilspoor	Romeins
070	AB		donkerbruin/grijs gevlekt	zwak zandige leem	HK,BA	fijne grijze lensjes op bodem	Romeins
072	CD		donkerbruin	zwak zandige leem	AW,HK	grachtstructuur	volle/late midd.
072	AB		donkerbruin	zwak zandige leem	AW,BA,HK	grachtstructuur	volle/late midd.
073	AB		donkerbruin	zwak zandige leem	HK,BA	kuilspoor	volle/late midd.
074	AB		donkerbruin/geelbruin	zwak zandige leem	AW,BA,HK	groot kuilspoor	Romeins
075	AB		donkergrijs/witgrijs gevlekt	zwak zandige leem	BA,HK	kuilspoor	Romeins
076	AB		lichtgrijs/witgrijs gevlekt	zwak zandige leem	BA,HK	kuilspoor	Romeins
077	AB		lichtgrijs/witgrijs gevlekt	zwak zandige leem	AW,HK,NS	silex (getande schrabber)	Romeins
079	AB		lichtgrijs/geel gevlekt	zwak zandige leem	HK	sterk gebioturbeerd	Romeins
080	AB		lichtgrijs/bruینگrijs gevlekt	zwak zandige leem	AW,BA,HK	fragment steengoed	postmidd.

Bijlage 2: Vondstenlijst

Projectnaam: Relegem-Veldstraat		Plaats: Relegem	controle:
Projectnummer: 09-AS-014		Gemeente: Asse	
Projectcode: RE-09-VE	Jaar: 2009	Toponiem: Veldstraat	

Vondstnr.	Spoor	vulling	Materiaal	Aantal	Datering	Determinatie
01	010	a	BRONS	1	2e helft 2e eeuw	Munt: sestertius (M. Aurelius/Faustina/Commodus?)
02	010	a	POTIN	1	1e eeuw v.C. / 1e eeuw n.C.	Sterk versleten potin-munt
03	010	a	BRONS	1	2e/3e eeuw?	Randfragment recipiënt
04	063		BRONS	1	2e eeuw	Draadfibula of soldatenfibula
05	015		BRONS	1	2e eeuw	Draadfibula of soldatenfibula
06	010	a	BRONS/FE	1	2e/3e eeuw?	Onversierde bronzen ring, vastgekoekt aan ijzeren spatel
07	010	a	BRONS	1	2e/3e eeuw?	Sierelement/knop van meubelstuk (?)
08	010	a	IJZER	3	2e/3e eeuw?	Ketting (o- ^{oo} -o- ^{oo} -o-vorm)
09	010	a	IJZER	1	2e/3e eeuw?	Sleutel
10	010	a	IJZER	1	2e/3e eeuw?	Bijltje (doorboord)
11	014		BRONS	1	2e eeuw	Draadfibula of soldatenfibula
12	010	a	LOOD	1	2e/3e eeuw?	Beslagstuk met doorboringen en driehoekige inkepingen
13	010	a	IJZER	1	2e/3e eeuw?	Grote zegelring (?)
14	010	a	IJZER	1	2e/3e eeuw?	Ring van zware ketting (?)
15	010	a	IJZER	20	2e/3e eeuw?	Nagels en krammen
16	014		IJZER	10	2e/3e eeuw?	Nagels en krammen
17	010	a	BRONS (?)	1	2e/3e eeuw?	Smal, dun beslagstuk met 2 doorboringen (locatie klinknageltjes)
18	010	a	GLAS	28	2e/3e eeuw?	Vensterglas (blauwgroen)
19	010	a	GLAS	2	2e/3e eeuw?	2 randfragmenten recipiënten (blauwgroen)
20	010	a	GLAS	1	2e/3e eeuw?	Oorfragment recipiënt (blauwgroen)
21	010	a	GLAS	8	2e/3e eeuw?	Wandfragmenten + versiering / recipiënten (blauwgroen)
22	010	a	GLAS	1	2e/3e eeuw?	Bodemfragment fles (optisch zwart)
23	010	a	GLAS	3	2e/3e eeuw?	Wandfragmenten recipiënten (optisch zwart)
24	010	a	GLAS	2	2e/3e eeuw?	Wandfragmenten recipiënten (donkergroen)
25	010	a	GLAS	1	2e/3e eeuw?	Wandfragment recipiënt (olijfgroen)
26	010	a	GLAS	19	2e/3e eeuw?	Wand- en randfragmenten recipiënten (kleurloos)
27	010	a	GLAS	2	2e/3e eeuw?	Wandfragmenten recipiënten (blauwgroen-mat-verbrand(?))
28	010	a	GLAS	1	2e/3e eeuw?	Zeer dun wandfragment recipiënt (blauwgroen)
29	010	a	GLAS	2	2e/3e eeuw?	Glaspaasta/verbrand glas

Vondstnr.	Spoor	vulling	Materiaal	Aantal	Datering	Determinatie
30	014		GLAS	3	2e/3e eeuw?	Vensterglas (blauwgroen)
31	010	a	KER	39	eind 2e eeuw-begin 3e eeuw	Terra sigillata (o.a. Dr. 43) / pottenbakkersstempel 'VERVSFEC' (O-Gallisch)
32	010	f	KER	1	140-190 n. C.	Terra sigillata (Dr. 33) + pottenbakkersstempel 'GENIALIS' (C-Gallisch)
33	010	n	KER	1	2e eeuw	Bodemfragm. terra sigillata + merk: handgevormd spiraalmotief (C-Gallisch)
34	010	a	KER	9	2e/3e eeuw	Terra nigra (-a-): relatief dikwandig, muisgrijs baksel, gepolijste wand-niet gesmoord
35	010	a	KER	3	2e/3e eeuw	Terra nigra (-b-): muisgrijs baksel, zeer fijn trilmesmotief, sterk gepolijste wand (metaalglast-achtig)-niet gesmoord
36	010	a	KER	12	2e/3e eeuw	Terra nigra (-c-): grijs, korrelig baksel, gepolijste wand-gesmoord
37	010	a	KER	4	2e/3e eeuw	Terra nigra (-d-): grijs, korrelig baksel, relatief breed trilmesmotief (max. 5 mm), deuk in wand, gepolijste wand-gesmoord
38	010	a	KER	4	2e/3e eeuw	Terra nigra (-e-): relatief dikwandig, muisgrijs vettig baksel, fijne arceringen, gegladde wand-niet gesmoord of deklaag verdwenen
39	010	a	KER	11	2e/3e eeuw	Terra nigra (-f-): grijs, korrelig baksel, gegladde of zwak gepolijste wand-gesmoord (sterke gelijkenis met type -c-)
40	010	a	KER	2	2e/3e eeuw	Terra nigra (-g-): muisgrijs zeepachtig baksel, gepolijste wand-niet gesmoord of deklaag verdwenen
41	010	a	KER	1	2e/3e eeuw	Terra-nigra-achtig bekerfragment (rand)
42	010	a	KER	1	2e/3e eeuw	Terra-nigra bord (wand)
43	010	a	KER	15	3e eeuw	Gevernist aardewerk: metaalglastbakers (Qualitätsware) (Trier)
44	010	a	KER	2	3e/4e eeuw	Gevernist aardewerk, randfragment beker, harde witgrijze klei met glanzende zwarte deklaag-gesmoord, fijne draairingen (Argonne)
45	010	a	KER	26	2e/3e eeuw	Gevernist aardewerk: witbakkend met zwarte deklaag (Keulen)
46	010	a	KER	8	2e eeuw	Geverfd aardewerk: witbakkend met oranje deklaag (Rijnland)
47	010	a	KER	3	2e/3e eeuw	Gebronsd aardewerk (1 deksel, 3 wanden)
48	010	a	KER	22	2e/3e eeuw	Pompeiaans rood aardewerk (14 randen, 5 bodems, 3 wanden)
49	010	a	KER	31	2e/3e eeuw	Oxiderend baksel (-a-): dunwandig, beige-roze baksel, trilmesmotieven: bakers (7 randen, 4 bodems, 20 wanden)
50	010	a	KER	8	2e/3e eeuw	Oxiderend baksel (-b-): relatief dikwandig bakers, beige-rood baksel met bruine deklaag (5 randen, 3 wanden)
51	010	a	KER	4	2e/3e eeuw	Oxiderend baksel (-c-): dikwandig, beige-roze baksel, dekselgeul, gladde wand: (kook)potten (3 randen, 1 wand)
52	010	a	KER	12	2e/3e eeuw	Oxiderend baksel (-d-): zeer hard witgrijs baksel, dekselgeul, gladde wand: (kook)potten (1 rand, 1 bodem, 10 wanden)

Vondstnr.	Spoor	vulling	Materiaal	Aantal	Datering	Determinatie
53	010	a	KER	5	2e/3e eeuw	Oxiderend baksel (-e): hard beige-roze baksel, lichtgrijze gladde wand bodem, 4 wanden) (1
54	010	a	KER	12	2e/3e eeuw	Oxiderend baksel (-f): hard zanderig witgeel baksel, (licht)grijze kern wanden) (12
55	010	a	KER	26	2e/3e eeuw	Oxiderend baksel (-g): hard wit baksel (al dan niet met roze kern), gladde buitenwand (2 randen, 6 bodems, 18 wanden)
56	010	a	KER	106	2e/3e eeuw	Oxiderend baksel (-e): hard, zanderig oranje baksel (o.a. zgn. "Scheidevallei-baksel") (atypische vormen)
57	010	a	KER	19	2e/3e eeuw	Kruiken en kruikamforen (ensemble): oranje-rood zandig baksel ("Scheidevallei-baksel")
58	010	a	KER	7	2e/3e eeuw	Kruiken (o.a. 1 volledige rand/hals): witgeel fijnkorrelig baksel, zeepachtig, (al dan niet met roze kern) (Noord-Frankrijk; Bavay)
59	010	a	KER	8	2e/3e eeuw	Kruiken (o.a. 1 volledige rand/hals): witgeel zandig baksel (Maasgebied of Noord-Frankrijk?)
60	010	a	KER	1	2e/3e eeuw	Oorfragment kruik in harde witbakkende klei (zand- en kwartsvershraling) (Rijngebied)
61	010	a	KER	7	2e/3e eeuw	Rand- en bodemfragmenten mortaria (Rijnland en Noord-Frankrijk)
62	010	a	KER	1	2e/3e eeuw	Randfragment mortarium in zandig, licht oranje baksel ("Scheidevallei-baksel")
63	010	a	KER	4	3e eeuw	Wandfragmenten (olijfolie)amforen (type Dressel 20)
64	010	a	KER	34	2e/3e eeuw	Dolia (ensemble)
65	010	a	KER	23	2e/3e eeuw	Oxiderend baksel (-f): zeer hard baksel, verschaald met grof zand, soms gelige deklaag, roetsporen: kookpotten (al dan niet met dekselgeul) (Eifelwaar) (10 randen, 2 bodems, 11 wanden)
66	010	a	KER	21	2e/3e eeuw	Deksels (in diverse bakselvariëteiten)
67	010	a	KER	35	2e/3e eeuw	Randfragmenten van ondiepe kommetjes (naar binnen gebogen verdikte rand) (vnl. reducerend: Waaslandse importen)
68	010	a	KER	103	2e/3e eeuw	Randfragmenten (diverse vormen)-reducerende bakking-vnl. Waaslandse importen
69	010	a	KER	303	2e/3e eeuw	Wandfragmenten-reducerende bakking-vnl. Waaslandse importen
70	010	a	KER	61	2e/3e eeuw	Bodemfragmenten-reducerende bakking-vnl. Waaslandse importen
71	010	a	KER	1	2e/3e eeuw	Vorraadpot met zware, naar buiten omgeslagen rand: Waaslandse import
72	010	a	KER	5	500 v.C.-1e eeuw n. C.	5 wandfragmenten in handgevoemd aardewerk, versierd met vingertop- en nagelindrukken en éénvoudige lijnversiering
73	010	a	NS	2	2e/3e eeuw	2 fragmenten van smalle wetstenen in grijsgroene kwartsofyllade

Vondstnr.	Spoor	vulling	Materiaal	Aantal	Datering	Determinatie
74	010	a	NS	11	2e/3e eeuw	11 fragmenten van maalstenen (waarvan 1 molensteen met parallelle groeven) in conglomeraat en kwartsiet
75	013		NS	1	2e/3e eeuw	1 fragment van een grote rechthoekige wetseen in grijsgroene kwartsofyllade
76	014		KER	100	2e/3e eeuw	Romeins vondstensemble (luxeaardewerk, gebruiks aardewerk, bouw materiaal: zie ook vondstnr. 11: bronzen draadfibula)
77	030		KER	3	2e/3e eeuw	Wandfragmenten dolia
78	024		KER	10	2e/3e eeuw	Wandfragmenten reducerend gebakken aardewerk
79	077		NS	1	steentijd-Romeinse periode	Kleine getande afslagschrabber in fijnkorrelige donkergrijze vuursteen
80	077		KER	4	2e/3e eeuw?	Wandfragmenten Romeins aardewerk
81	045		KER	1	2e/3e eeuw	Doliumrand
82	045		BOT	1	Romeins	Dierlijke tand (Paard)
83	015		KER	10	2e/3e eeuw	Fragmenten reducerend gebakken aardewerk
84	038		KER	8	2e/3e eeuw	Rand- en wandfragmenten dolia, bouw materiaal
85	072		KER	3	volle/late middeleeuwen	wandfragmenten grijs aardewerk
86	078		KER	2	volle/late middeleeuwen	wandfragmenten grijs aardewerk
87	026		KER	4	volle/late middeleeuwen	wandfragmenten grijs aardewerk

Bijlage 3 : Fotolijst

Projectnaam: Relegem-Veldstraat		Plaats: Relegem		Controle:
Projectnummer: AS 09 - 014		Gemeente: Asse		
Projectcode: RE-VE		Toponiem: Veldstraat		
		Jaar: 2009		

Fotonr.	Werkput	Vlakkfoto	Spoor in vlak	Spoor in profiel	Coupe	Bodemprofiel	Opmerkingen
DSCN5354			S001				
DSCN5355			S002				
DSCN5356			S003				
DSCN5357			S004				
DSCN5358			S005				
DSCN5359			S004				
DSCN5360			S004				
DSCN5361			S006				
DSCN5362			S007				
DSCN5363			S008				
DSCN5364			S009				
DSCN5365			S011				
DSCN5366			S012				
DSCN5367			S013				
DSCN5368			S014				
DSCN5369			S015				
DSCN5370			S015				
DSCN5371			S016				
DSCN5372			S017				
DSCN5373				S010	AB		
DSCN5374				S010	AB		
DSCN5375				S010	AB		
DSCN5376				S010	AB		
DSCN5377				S010	AB		
DSCN5378				S010	AB		
DSCN5379				S010	AB		
DSCN5380				S010	AB		
DSCN5381				S010	AB		

Fotonr.	Werkput	Vlakfoto	Spoor in vlak	Spoor in profiel	Coupe	Bodemprofiel	Opmerkingen
DSCN5382				S010	BC		
DSCN5384				S010	CD		
DSCN5385				S010	CD		
DSCN5386				S010	CD		
DSCN5387				S010	CD		
DSCN5388				S010	CD		
DSCN5389				S010	CD		
DSCN5390				S010	CD		
DSCN5391				S010	CD		
DSCN5400			S013				
DSCN5401			S018				
DSCN5402			S019				
DSCN5403			S020				
DSCN5404			S021				
DSCN5405			S021				
DSCN5406		x					
DSCN5407		x					
DSCN5408		x					
DSCN5409		x					
DSCN5410		x					
DSCN5411		x					
DSCN5412		x					
DSCN5413		x					
DSCN5414		x					
DSCN5415		x					
DSCN5416		x					
DSCN5417		x					
DSCN5418		x					
DSCN5419			S022				
DSCN5420			S024				
DSCN5421			S023				
DSCN5422			S023				

Fotonr.	Werkput	Vlaktfoto	Spoor in vlak	Spoor in profiel	Coupe	Bodemprofiel	Opmerkingen
DSCN5423			S023				
DSCN5424			S025				
IMG6759				S021	AB		
IMG6760				S006	AB		
IMG6761				S001	AB		
IMG6762				S001	AB		
IMG6763				S004	AB		
IMG6764				S004	CD		
IMG6765				S007	AB		
IMG6766				S008	AB		
IMG6767				S009	AB		
IMG6768				S024	AB		
IMG6769				S003	AB		
IMG6770				S003	AB		
IMG6771				S011	AB		
IMG6772				S011	AB		
IMG6773				S025	AB		
IMG6774				S022	AB		
IMG6775				S015	AB		
IMG6776				S015	CD		
IMG6777				S014	AB		
IMG6778				S014	AB		
IMG6779				S014	AB		
IMG6780				S014	AB		
IMG6781				S013	AB		
IMG6782				S013	AB		
IMG6783				S013	AB		
IMG6784				S013	AB		
IMG6785				S002	AB		
IMG6786				S002	AB		
IMG6787				S002	AB		
IMG6788				S002	AB		

Fotonr.	Werkput	Vlaktfoto	Spoor in vlak	Spoor in profiel	Coupe	Bodemprofiel	Opmerkingen
IMG6789	I			S002	AB		
IMG6790	I			S002	AB		
IMG6791	I			S002	AB		
IMG6792	I			S002	AB		
IMG6793	I			S002	AB		
IMG6794	I			S002	AB		
IMG6795	I			S002	AB		
IMG6796	I			S002	AB		
IMG6797	I			S002	AB		
IMG6798	I			S002	AB		
IMG6799	I			S002	AB		
IMG6800	I			S023	AB		
IMG6801	I			S023	AB		
IMG6802	I			S023	AB		
IMG6803	I			S023	AB		
IMG6804	I			S023	AB		
IMG6805	I			S023	AB		
IMG6806	I			S023	AB		
IMG6807	I			S023	AB		
IMG6808	I			S023	AB		
IMG6809	I			S023	AB		
IMG6810	I			S023	AB		
IMG6811	I			S023	AB		
IMG6812	II	X					
IMG6813	II	X					
IMG6814	II	X					
IMG6815	II	X					
IMG6816	II	X					
IMG6817	II	X					
IMG6818	II	X					
IMG6819	II	X					
IMG6820	II	X					

Fotonr.	Werkput	Vlaktfoto	Spoor in vlak	Spoor in profiel	Coupe	Bodemprofiel	Opmerkingen
IMG6821	II	X					
IMG6822	II	X					
IMG6823	II	X					
IMG6824	II	X					
IMG6825	II	X					
IMG6826	II	X					
IMG6827	II	X					
IMG6835	II		S026				
IMG6836	II		S027				
IMG6837	II		S028				
IMG6838	II		S029				
IMG6839	II		S030				
IMG6840	II		S031				
IMG6841	II		S032				
IMG6842	II		S033				
IMG6843	II		S034				
IMG6844	II		S035				
IMG6845	II		S036				
IMG6846	II		S037				
IMG6847	II		S038				
IMG6848	II		S039				
IMG6849	II		S040				
IMG6850	II		S041				
IMG6851	II		S042				
IMG6852	II		S043				
IMG6853	II		S044				
IMG6854	II		S045				
IMG6855	II		S046				
IMG6856	II		S047				
IMG6857	II		S048				
IMG6858	II		S049				
IMG6859	II		S050				

Fotonr.	Werkput	Vlaktfoto	Spoor in vlak	Spoor in profiel	Coupe	Bodemprofiel	Opmerkingen
IMG6860	II		S051				
IMG6861	II		S052				
IMG6862	II		S053				
IMG6863	II		S054				
IMG6864	II		S055				
IMG6865	II		S056				
IMG6866	II		S057				
IMG6867	II		S058				
IMG6868	II		S059				
IMG6869	II		S060				
IMG6870	II		S061				
IMG6871	II		S062				
IMG6872	II		S063				
IMG6873	II		S064				
IMG6874	II		S065				
IMG6875	II		S066				
IMG6876	II		S067				
IMG6877	II		S068				
IMG6878	II		S069				
IMG6879	II		S070				
IMG6880	II		S071				
IMG6881	II		S072				
IMG6882	II		S073				
IMG6883	II		S074				
IMG6884	II		S075				
IMG6885	II		S076				
IMG6886	II		S077				
IMG6887	II		S078				
IMG6888	II		S079				
IMG6889	II			S072	AB		
IMG6890	II			S073	AB		
IMG6891	II			S072	CD		

Fotonr.	Werkput	Vlaktfoto	Spoor in vlak	Spoor in profiel	Coupe	Bodemprofiel	Opmerkingen
IMG6892	II			S075	AB		
IMG6893	II			S076	AB		
IMG6894	II			S071	AB		
IMG6895	II			S077	AB		
IMG6896	II			S079	AB		
IMG6897	II			S080	AB		
IMG6898	II			S070	AB		
IMG6899	II			S069	AB		
IMG6900	II			S066	AB		
IMG6901	II			S067	AB		
IMG6902	II			S067	AB		
IMG6903	II			S064	AB		
IMG6904	II			S065	AB		
IMG6905	II			S060	AB		
IMG6906	II			S060	AB		
IMG6907	II			S063	AB		
IMG6908	II			S063	AB		
IMG6909	II			S063	AB		
IMG6910	II			S061	AB		
IMG6911	II			S057	AB		
IMG6912	II			S058	AB		
IMG6913	II			S055	AB		
IMG6914	II			S054	AB		
IMG6915	II			S059	AB		
IMG6916	II			S052	AB		
IMG6917	II			S050	AB		
IMG6918	II			S049	AB		
IMG6919	II			S051	AB		
IMG6926	II			S046	AB		
IMG6927	II			S048	AB		
IMG6928	II			S047	AB		
IMG6929	II			S042,S043	AB		

Fotonr.	Werkput	Vlaktfoto	Spoor in vlak	Spoor in profiel	Coupe	Bodemprofiel	Opmerkingen
IMG6930	II			S045	AB		
IMG6931	II			S041	AB		
IMG6934	II			S040	AB		
IMG6940	II			S033	AB		
IMG6941	II			S032	AB		
IMG6942	II			S029	AB		
IMG6943	II			S028	AB		
IMG6944	II			S027	AB		
IMG6945	II			S030	AB		
IMG6946	II			S030	AB		
IMG6947	II			S030	AB		
IMG6948	II			S026	AB		
IMG6949	II					AB	
IMG6950	II					AB	
IMG6951	II					AB	
IMG6952	II					CD	
IMG6953	II					CD	
IMG6954	I					EF	
IMG6955	I					EF	
IMG6956	I					GH	
IMG6957	I					GH	
IMG6958	I					IJ	
IMG6959	I					IJ	
IMG6960	II					KL	
IMG6961	II					KL	
IMG6966	II			S081	AB		
IMG6967	II			S081	AB		
IMG6968	II			S038	AB		
IMG6969	II			S038	AB		
IMG6970	II			S038	CD		
IMG6971	II			S038	CD		
IMG6972	II			S068	AB		

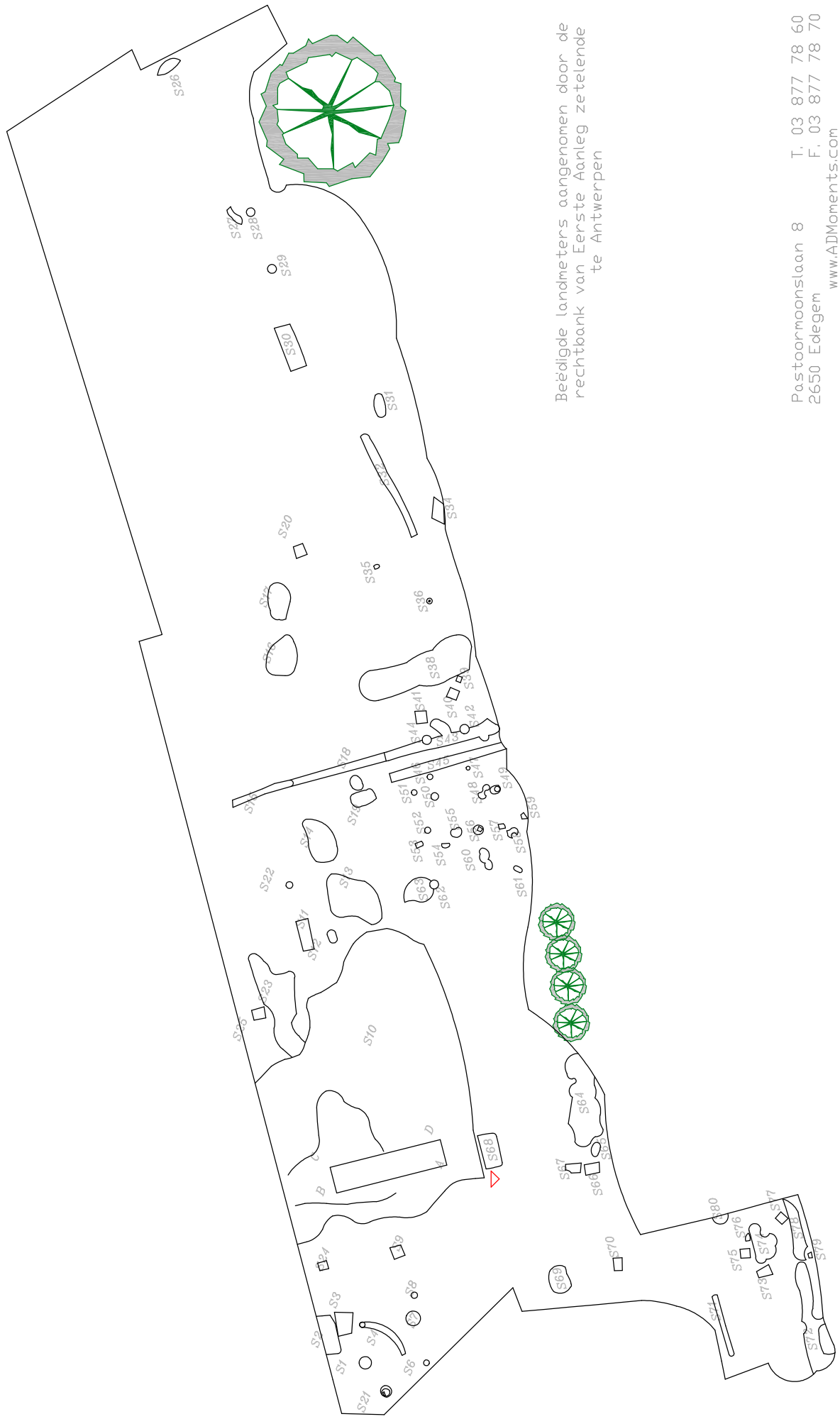
Fotonr.	Werkput	Vlaktfoto	Spoor in vlak	Spoor in profiel	Coupe	Bodemprofiel	Opmerkingen
IMG6973	II			S068	AB		
IMG6974	II			S068	AB		
IMG6975	II			S068	AB		
IMG6976	II			S074	AB		
IMG6977	II			S074	AB		

Bijlage 4 : Georeferereerd opmetingsplan

Archeologisch onderzoek
door Projectbureau
Archaeological Solutions

Dossiernummer 09050573
Datum 11september 2009

Schaal 1/500 A4

Beëdigde landmeters aangenomen door de
rechtbank van Eerste Aanleg zetelende
te Antwerpen

Bijlage 5 : Staalnamelijst

Projectnaam: Relegem-Veldstraat		Controle:	
Projectnummer: 09-AS-014			
Projectcode: RE-09-VE		Jaar: 2009	

Spoornummer	C-14	Pollen	Zeefstaal	Opmerkingen
001	X			houtskoolmonster Romeins paalspoor
010			X	vulling b Romeins kuilspoor
010		X		vulling q Romeinse leemwinningskuil 3
010		X		vulling j Romeinse leemwinningskuil 3
010		X		vulling n Romeinse leemwinningskuil 3
010		X		vulling o Romeinse leemwinningskuil 3
010		X		vulling p Romeinse leemwinningskuil 3
010	X			Houtskoolmonster 3e eeuwse afvaldumpplaag
014			X	Romeinse afvalkuil
014		X		Romeinse afvalkuil
015	X			houtskoolmonster Romeinse greppel
038		X		vulling b Romeins kuilspoor
038		X		vulling a Romeins kuilspoor
058	X			houtskoolmonster Romeins paalspoor